

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Romana Andrušková

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EKONOMICKÉ ŽURNALISTIKY

Etika v žurnalistické profesi

Ethics in the Journalistic Career

Student: Romana Andrušková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Gibarti Jana, Ph.D.

Ostrava 2010

VŠB-Technická univerzita Ostrava
Katedra ekonomické žurnalistiky

Ekonomická fakulta
Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Řešitel: **Romana Andrušková**
Program: Hospodářská politika a správa
Obor: Ekonomická žurnalistika
Téma: Etika v žurnalistické profesi
Ethics in the Journalistic Career

1. Úvod
2. Etika a etické kodexy
3. Porušování novinářské etiky
4. Využití řešené problematiky v médiích
5. Závěr
Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Přílohy

Odborná literatura:

ROLNÝ , Ivo, LACINA, Lubor. [i]Globalizace, etika, ekonomika.[/i] 3. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2008. 281 s. ISBN 978-80-87071-62-5.
SEN, Amartya. [i]Etika a ekonomie.[/i] 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 120 s. ISBN 80-7021-549-6.
VANĚK, Jiří. [i]Principy obecné, ekonomické a informační etiky.[/i] 1.vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 246 s. ISBN 80-86861-54-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jana Gibarti, Ph.D.**

Datum zadání: 6. listopadu 2009
Datum odevzdání: 7. května 2010

Doc.PhDr.PaedDr. Milan Sekanina, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne

Romana Andrušková

Ráda bych poděkovala paní Ing. Janě Gibarti, Ph.D., za čas, který mi věnovala, za odborné rady a korigování celé bakalářské práce od jejího počátku až k samotnému konci.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Etika a etické kodexy	8
2.1	Vymezení etiky	8
2.2	Pojmy, se kterými etika pracuje	9
2.3	Rozdělení etiky.....	13
2.4	Aplikovaná etika	14
2.4.1	Sociální etika	14
2.4.2	Profesní etika a její význam	16
2.4.3	Hospodářská a podnikatelská etika	17
2.4.4	Politická etika	18
2.5	Etický kodex.....	19
2.5.1	Vymezení etického kodexu	19
2.5.2	Etický kodex a jeho využití.....	20
2.5.3	Tvorba etického kodexu	21
3	Porušování novinářské etiky	23
3.1	Žurnalistika.....	23
3.1.1	Specifické rysy žurnalistiky	24
3.2	Novinářská etika.....	26
3.2.1	Syndikát novinářů a jejich etický kodex	27
3.2.2	Jiné etické kodexy v tištěných médiích.....	29
3.2.3	Kodexy médií veřejné služby	30
3.3	Etické novinářské problémy.....	32
3.3.1	Mediální kauzy	33
4	Využití řešené problematiky v médiích	36
4.1	Jak společnost vnímá média?	36
4.2	Manipulují média s námi?	38
4.3	Rozhovor	39
5	Závěr.....	46
	Seznam použité literatury	47
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	

1 Úvod

Otázky dobra a zla byly předmětem pozornosti člověka od doby, kdy se začaly vytvářet základy civilizace. Dnes, kdy naše společnost prochází složitými změnami, se etické otázky dostávají do popředí zájmu celé společnosti. Podle německého filosofa Hanse Jonase má etika objektivní a subjektivní stránku. První se týká rozumu a druhá citu. Obě tyto stránky se vzájemně doplňují a obě jsou součástí etiky. Americký ekonom Paul Heyne zase etiku vnímá z ekonomického hlediska. Etika je pro něj obtížným předmětem, který by bylo snad nejlepší úplně obejít. Ale ekonomové začínají znovu objevovat (Adam Smith si toho byl plně vědom už před dvěma stoletími), že křivky nabídky a poptávky, nejzákladnější stavební kameny ekonomické analýzy, závisí na přesvědčeních a závazcích, které jsou ve své podstatě morální povahy. V úvodu je tedy hned jasné, že etika je vnímána různými odborníky odlišně, každý na ni nahlíží z jiného pohledu.

Cílem bakalářské práce je popsat etiku v žurnalistické profesi. Samotná média mají v dnešní společnosti stále vzrůstající význam. Jsou prostředkem moci, klíčem ke slávě a postavení a v nemalé míře poskytují zábavu. Na základě tohoto faktu vznikla žurnalistika neboli věda o médiích. Žurnalistika je profesní specifická činnost, její funkcí je zejména informovat, formulovat, zveřejňovat problémy a soustředit pozornost veřejnosti na důležitá témata.

Žurnalistická etika je pak souborem psaných a nepsaných norem, které by se měly v žurnalistice uplatňovat a jak už to tak bývá ne každý tyto normy dodržuje a to přináší své následky.

Bakalářská práce se skládá mimo úvodu a závěru ze tří samostatných kapitol, které jsou dále tématicky členěny.

Po úvodu práce následuje kapitola, která se zabývá etikou a etickými kodexy. V této části je blíže vysvětlen etymologický původ etiky, rozdíl mezi etikou a morálkou a založení etiky. Jsou zde popsány pojmy, se kterými etika pracuje. Dobro a zlo, etická odpovědnost, lidské jednání, svědomí atd. Také se zmiňuje o rozdělení etiky podle Pavla Sekničky na deskriptivní, normativní, metaetiku a aplikovanou etiku. Morální otázky existují téměř v každé oblasti lidského života, proto se tato bakalářská práce na aplikovanou etiku zaměřuje více a dále ji rozvádí na etiku profesní, hospodářskou a podnikatelskou etiku a etiku politickou. Závěr této části se zaměřuje na etický kodex, jeho využití a jeho tvorbu.

Ve třetí kapitole se pojednává o porušování etiky v novinářské profesi. Nejedná se jen o porušování etiky v tištěných médiích, ale také v médiích elektronických. V této části jsou popsány pojmy média, žurnalistika a její specifické rysy. Vysvětleny jsou blíže i specifické rysy žurnalistiky – objektivita, nestrannost, předpojatost, vyváženost aj. Tato část se také zaměřuje na kodexy v tištěných médiích a médií veřejné služby. Závěrem jsou rozebírány konkrétní příklady porušování etiky v žurnalistice a kauzy, které se v médiích odehrály.

V poslední žurnalistické části je uvedena anketa na téma média a společnost. Otázky ve smyslu, jak jsou média společností vnímána, jsou položeny čtyřem respondentům. Dále je zde úvaha, která se zamýšlí nad manipulací médií a nakonec novinářce Lence Lauerové jsou položeny otázky o médiích. Žurnalistka osvětluje nejen práci v televizi a své zkušenosti v této branži, ale hovoří také o názorech na dnešní situaci v médiích celkově.

2 Etika a etické kodexy

„Etika se zabývá tím, co je správné a co nesprávné. Zkoumá mravní rozhodnutí lidí a způsoby, kterými se je snaží odůvodnit. Etika je rozsáhlý předmět. Není snad oblasti života, do níž mravní rozhodování nějak nezasahuje, a stejně neexistuje oblast života, ve které by se etika nedala uplatnit.“ [Thomson, 2004, s. 11]

„Etika je naukou o lidských záměrech a jednání z hlediska dobra a zla, o štěstí a smyslu života. Je tedy teorií morálky (vůle jednotlivce k vztahům a činům a jejích projevů) a mravnosti (takové vůle a jejích projevů uplatňované obecně společností).“ [Vaněk, 1997, s. 7]

2.1 Vymezení etiky

Člověk, jeho vlastnosti, jeho chování, je zkoumán z mnoha různých pohledů.

Sociolog se zajímá o to, jak vznikají a jak se vyvíjí lidské vztahy. Sexuolog se zabývá pohlavním životem člověka. Psycholog se zase spíše soustředí na lidskou osobnost, jeho chování a jeho psychické potíže. Lékař rozpoznává různé nemoci a hledá způsob, jak je léčit. A osoba, která má pohled etický, pro ni je důležité to, jak člověk rozumí, prožívá, cítí a také jak činí dobro a zlo. Například podle francouzského filosofa Alberta Schweitzera (1875-1965) ta pravá etika začíná tam, kde se přestávají používat slova a dobré svědomí je vynálezem ďábla.

Řecké slovo *ethos* nebo latinské *mos* v překladu znamenají mrav, zvyk, obyčej. Každý z nás občas řekne to není mravné nebo z morálního hlediska. Jednoduše řečeno, děje se něco nedobrého. [Příkaský, 2000]

Téma této disciplíny se označuje jako jevy etické, morální a mravní. Etymologicky jde o tři jazykové aspekty: *éthos*, *mos* a mrav.

Řecké slovo *éthos* se v první řadě týká zvířat a označuje místo jejich pastvy nebo stáj, také i způsob jejich života a chování. Přeneseno na člověka znamená *éthos* místo bydlení.

Latinské *mos*, od něhož je odvozeno slovo morálka, znamená původně „vůle“. Dále označuje především vůli uloženou v člověku, tedy předpisy a zákony, a pak tradiční mravy a obyčeje (*mores*).

České slovo mrav pochází z praslovanského základu norv- (staročeský нрав). Praslovanský kmen je uchován v ruštině: нравит'ся – lí-bit se. Je tedy нрав něco, co se obecně líbí, co je vhodné. [Anzenbacher, 1994]

Význam slov morálka a etika není totožný.

Morálka je soustava pravidel lidského jednání, etika je filosofická disciplína, která tato pravidla zkoumá. Pro lepší pochopení se slovem morálka označuje životní praxe a častěji se používá v církevní terminologii v souvislosti s normami bible. Etiku je pak možno chápat, jako reflexi této praxe zaměřující se na přirozený rozum a zkušenost.

Zakladatelem etiky jako filozofické disciplíny se stal Aristoteles (384-322 př.n.l.) svou knihou věnovanou svému synovi Nikomachovi, a proto se nazývá Etika Nikomachova. Již od Aristotela je etika vnímána, jako praktická část filosofie.

Etika je založena především na poznání, zda lidské jednání je či není mravně hodnotné. Jednoduše řečeno, zda je v souladu s mravními pravidly a nebo jim odporuje. Když dotyčná osoba řekne, že se učí do školy, a místo toho se dívá na televizi, je možné v tomto případě sledovat rozpor mezi jeho výpovědí (učí se) a skutečností (dívá se na televizi). Toto zjištění není příliš samo o sobě důležité. Nejde tedy jen o to zjistit, že lidé lžou, ale zároveň, je dobré umět lež rozpoznat a hlavně nelhat. Každý člověk se kdykoliv může rozhodnout jednat ve svůj prospěch nebo ve prospěch druhého. Vzniká však i riziko a nebezpečí mravně špatného jednání. Proto etika proniká do nejrůznějších oborů a na základě toho se rozlišuje etika lékařská, sociální, obchodní, etika společenského chování apod. Etika má význam zejména při utváření povahy člověka, při výchově dětí a samozřejmě také dospělých. Slouží k utváření lidských postojů a mít um rozlišit dobro a zlo. [Příkaský, 2000]

Etiku si lze představit také jako dům. Když se člověk rozhodne dům postavit, musí si zodpovědět několik základních otázek. Je důležité, aby mu později nespádl na hlavu a měl pevné základy. Na tomto principu funguje etika. [Thomson, 2004]

2.2 Pojmy, se kterými etika pracuje

Etika je dnes relativně samostatná vědní disciplína filozofického charakteru, která zkoumá morálku. Etika vede člověka zejména k dobru, není však receptem, ale kontinuální analýzou hodnot a mechanismů regulace, která má za cíl překračovat stávající morální konvence. Úroveň etického zkoumání je závislá na míře vyzrálosti mezilidských vztahů. Etika

jako teorie morálky vyjadřuje i stupeň humanizace přírody v člověku i mimo něj. [Seknička, 1997]

Etika není ničím samozřejmým, ale také ničím nadbytečným. Etika úzce souvisí se socializačním procesem člověka a její rozvoj byl spjat s vědomím utváření dobra a spravedlnosti. Z uvedeného vyplývá dvojrozměrný charakter etiky, jelikož se orientuje na řešení dvou základních otázek: „Co je dobré? Co je spravedlivé?“ [Seknička, 1997]

„Dobro lze chápat jako vědomé jednání, které odpovídá mravním zákonům, avšak neustále sebou nese i možnou volbu zla, tj. strádání a špatnosti. Dobré je to, co je lidsky hodnotné, je to ve své podstatě „dobro pro člověka“. Dobro činí lidský život smysluplný, zvyšuje kvalitu lidského bytí. Dobrý je život v míru, ale i úcta, láska k člověku a ochota pomáhat. Na druhé straně zlo je především zabíjení a násilí.“ [Seknička, 1997, s. 14]

Etika je věda, která zkoumá mravně důležité jednání. Projevuje se v ní tedy především hodnotící stanovisko, které člověku říká, oč má v životě usilovat a jak se má chovat k jiným lidem. Mravně důležité jednání je jednání, které v sobě zahrnuje odpovědnost a oprávněnost v bezprostřední vazbě na svobodu volby. Všeobecně svobodná volba lidem umožňuje dobrovolně se rozhodnout na základě smyslových a rozumových schopností.

Etická odpovědnost se ve společnosti stále objevuje, je to odpovědnost za veškeré činy, které člověk vykonává. Člověk však není odpovědný jen za své chování vůči sobě samému, za své chování k druhým, ale také za užívání, případně zneužívání lidských statků, které jsou součástí životního prostředí. Je odpovědný i za zprostředkované jednání, a to prostřednictvím společenských institucí, které jsou součástí lidského života. [Seknička, 1997]

V běžné komunikaci existuje mnoho slov, které jsou využívány k vyjádření mravních skutečností. Označují se jako mravní slova. Například dvojice slov „dobré – špatné“, „spravedlivé – nespravedlivé“, „lidské – nelidské“, „ušlechtilé – hrubé“ atd. Tyto slova se také využívají v jiném slova smyslu než morálním. Mluví se například o dobrém obchodníkovi, o ušlechtilém kovu. Zpravidla bez obtíží je možné tyto různé významy rozeznat.

To, že se mravním slovům obvykle dá snadno rozumět a bez problémů je používat, ukazuje, že v běžné komunikaci se uplatňuje předporozumění mravní skutečnosti a že se také předpokládá u druhých lidí. Bez takového předporozumění by bylo nepochopitelné, že lidská komunikace je možná a že funguje. Patří zde například pojmy mravní hodnocení, svědomí, dobrovolnost, odpovědnost nebo vlastní hodnota.

Oproti tomu mravní hodnocení znamená to, že vlastnímu jednání a jednání druhých lidí se připisuje mravní hodnota. Hodnotí se vlastní nebo cizí jednání jako dobré nebo špatné,

chválí se nebo kárá, schvaluje nebo odmítá. Samozřejmě jsou také důležité osoby a sociální útvary.

Když se mravně hodnotí lidské jednání, vždy se předpokládá, že jednající osoby dospěly k užívání rozumu a že poznávají rozdíl mezi dobrem a zlem. Předpokládá se, že každý nějak ví, co je dobré a co je špatné, alespoň ve všeobecném smyslu. A také se předpokládá, že každý rozhodně ví, že dobro je nutno konat a zlo nekonat.

Mravní hodnocení se však prvotně týká jednání a sekundárně osob a sociálních útvarů. Osoby se posuzují na základě jejich chování mravně a sociální útvary se hodnotí, protože jsou výsledkem jednání.

Samotné poznání dobra a zla, které se spontánně a samozřejmě předpokládá v kontaktu s lidmi, se běžně označuje jako svědomí. Základ k pochopení svědomí položil Aristoteles. Tvrdil, že teoretický rozum poznává pravdu pro ni samotnou, cílem jeho poznání je nazírání pravdy. Pravda se nepodřizuje nějakému praktickému účelu. [Anzenbacher, 1994] Podle rakouského filosofa Arna Azenbachera (1940): „Svědomí je praktický úsudek, kterým člověk poznává, zda to co právě dělá, hodlá udělat, je mravně dobré nebo špatné. Projevuje se schopností praktického rozumu činit mravní úsudky a závěry.“ [Anzenbacher, 1994, s. 14]

Lidské jednání se také může posuzovat mravně a předpokládá se, že jednající je v určitém smyslu pánem svého jednání. Sám se rozhodl, že bude jednat tak či onak. Když některá osoba za své jednání nemůže zodpovídat, pak se mravní hodnocení tohoto jednání zřejmě dostává do krize. Mravní hodnocení činů předpokládá hledisko dobrovolnosti. Každý člověk se v mravně významném smyslu pokládá za svobodného, to znamená, že je schopen se samostatně rozhodovat.

Odpovědnost je vázána na odpověď. Považuje-li se někdo odpovědným za jeho jednání, pak to znamená, že se od něj očekává, že může rozumně odpovědět na otázku, proč jednal takto a ne jinak. Činy jsou schvalovány tehdy, je-li viděno, že mohou být rozumově ospravedlněny, to znamená zda-li je odůvodnění, které jednající podává, zřejmé a pochopitelné. Tento aspekt odpovědnosti obsahuje dvě hlediska. [Anzenbacher, 1994]

První hledisko, poukazuje na fakt, že otázky, co je dobré a co je zlé se běžně v lidských životech řeší. Jednou za čas, každý člověk o tom hovoří. A to druhé hledisko říká, že to, co je špatné, nemorální, má charakter něčeho, co je proti rozumu. Koná se to proti lepšímu vědomí a svědomí.

Mravní klasifikace člověka (dobrý nebo špatný, čestný nebo podlý) má zvláštní hodnotu, která se zásadně liší od jiných kvalifikací (inteligentní, obratný, vzdělaný, roztomilý, zámožný). Mravní kvalifikace se jedinečným způsobem týká hodnoty a důstojnosti člověka.

Na jedné straně při tom jde o vědomí vlastní hodnoty, tedy o sebeúctu, na druhé straně o hodnotu osoby a respekt k ní v očích druhých lidí. „Chladné racionální typy mohou zaplňovat naše učebnice, ale svět je bohatší.“ [Sen, 2002, s. 12]

Lidské jednání se může stát mravně špatným a tím úcta, kterou společnost vůči sobě má, se dostává do krize. Špatné svědomí ví, že vlastní vinou ztratilo hodnotu. Na základě této mravní diskvalifikace se ztrácí tvář a úcta k druhým. Člověk má vědomí, že provedl něco špatně a stydí se. [Anzenbacher, 1994]

Dnes a denně se lidé vyjadřují k určitým událostem, které se v životě odehrávají. Dají si oběd v nové restauraci a komentují to slovy: „Tady dobře vaří!“ jiný odchází z kina a říká: „Byl to krásný film!“ Tímto jsou utvářeny v lidech názory a postoje, kterými se řídí. Takto reagovat a komentovat má potřebu každý člověk a je to samozřejmě přirozené.

Přitom často dochází k omylům. Buď si to nejde uvědomit nebo je na to upozorněno. Pravdu v lidském myšlení je možno pochopit na základě pojmů objektivita a subjektivita. Příkladem může být situace, ve které je určitá osoba v obchodě a je si jistá, že vedle ní se s vozíkem mihne známý. Ihned reaguje, zavolá na něj a když se „známý“ otočí, zjistí, že tu osobu vůbec nezná.

Poznání, že je viděn přítel, bylo subjektivní, nikoliv objektivní, protože došlo k chybě. Skutečnost byla jiná oproti realitě. V této situaci vznikl omyl a mýlit se je lidské, stejně jako je v pořádku mít prvně svůj subjektivní pohled, ten však nemusí být objektivní.

Poznání je objektivní tehdy, pokud je představa a skutečnost stejná. Na uvedeném příkladě je to tedy v případě, kdy „známý“, který se kolem mihl, je skutečně známým.

V životě se velmi často stává, že o subjektivním pocitu jsou lidé přesvědčeni natolik, že si myslí, že je objektivní a dochází takovýmto způsobem k rozporům. Důležitý je um se tímto rozporem rozumně poprat.

Bezpochyby je dobré opřít jednání o pravidla, která by společnost orientovala v životě. Existují však? A jestliže neexistují, proč se někteří odvažují kritizovat jednání druhých? Neužívají vlastně také nějaká pravidla – i když je nevysloví? Nedělají si i oni nárok na objektivitu? A tak se objevuje otázka, zda pro lidské jednání vůbec platí nějaká obecná – objektivní pravidla. [Příkaský, 2000]

Ve filosofické etice jde o to zdůvodnit, proč je určité jednání dobré a proč se takové jednání vůbec vyžaduje. Pravidla, která objasňují a vymezují lidské jednání, se nazývají obecné mravní normy. Jejich hlavní účel spočívá v tom, že stanovují, zda je jednání dobré nebo špatné. Jsou nutné tam, kde člověk není schopen posoudit, co je dobré případně pravdivé. [Příkaský, 2000]

V životě to ale takhle jednoduché není. Utváří se spousta otázek.: „Proč se mám podřizovat pravidlům, která si lidé vymysleli? Jak si někdo může být jist tím, že když jsou dobrá pro jednoho, tak jsou dobrá taky pro druhého? Není lepší žít podle svého vlastního vědomí? Jsou tyto pochybnosti a námitky oprávněné?“ „Ano.“ Člověk je tvorem rozumným a je pro něj přirozené přezkoumávat pravidla, podle nichž žije. Navíc v dnešní době se ztrácí víra a důvěra v autoritu. Nestačí říci to ti nakázala maminka, tak to řekl učitel, toto je nařízení vlády. Lidské rozhodování může být svobodné a zodpovědné, ale je třeba se nad životními pravidly zamyslet, normy ověřit a ty správné uznat a přijmout je za své. [Příkaský, 2000]

2.3 Rozdělení etiky

Velmi důležité je propojení daného a žádoucího. Je třeba pochopit určitý přesah zkoumání rozměru „tak to má být“ v návaznosti na stav „tak to je“. Právě v přístupu tohoto rozporu se etika člení z hlediska metody zkoumání na etiku pozitivní, která zkoumá jenom to, co „je“ a na etiku normativní, která zkoumá kromě toho, co „je“, také to, co „by mělo být“.

Podle Pavla Sekničky je etika strukturována takto: [Seknička, 1997]

1. Deskriptivní etika

Deskriptivní etika popisuje mravní rozhodnutí a hodnoty, které se vyskytují ve společnosti. Například by se mohlo říci, že některé společnosti povolují polygamii, za určité zločiny udělují trest smrti, zatímco jiné ne.

Jde tedy především o popisné stanovení toho, co je etické u konkrétních sociálních struktur, jako u kmenů, národů a kultur nebo sociálních skupin a vrstev. Dále zjišťuje faktory odpovědně za proměnu morálních hodnotových představ a základních podmínek, ovlivňující určité fáze jednání a chování.

2. Normativní etika

Normativní etika zkoumá normy, kterými se ve svém mravním životě lidé řídí.

Je to věda, která v podstatě říká, jak by člověk měl jednat. Normativní prvky se tak týkají toho, co má být, nikoli toho, co je. Důraz je kladen na to, co je platné, závazné a směrodatné. Hovoří především o morálních normách, kodexech a principech. Pozornost je věnována i jejich zdůvodnění.

Normativní etika jde o krok dál než deskriptivní etika. Deskriptivní etika by například pouze uvedla počet potratů, které byly provedeny v dané společnosti. Normativní etika se navíc ptá: „Je vůbec správné jít na potrat?“

3. Metaetika

Metaetika je věda, která se věnuje rozboru etických pojmů a výroků vzhledem k jejich logické struktuře. Zkoumá především jazyk etiky. Jedním z cílů metaetiky je i nalezení formálního kritéria pro odlišení morálních zaměření života od ostatních. [Seknička, 1997]

4. Aplikovaná etika

Nejdůležitější a nejnaléhavější oblastí etiky je aplikovaná etika. K nejvýznamnějším oblastem aplikované etiky dnes patří etika života a smrti, lékařská etika, etika sexuality a vztahů, feministická etika, bioetika, právní etika, etika životního prostředí a obchodní etika.

2.4 Aplikovaná etika

Aplikovaná etika bývá často spojována s uplatněním praktických činností, které jsou spojeny s výkony určitých povolání. Tyto praktické činnosti jsou častým zdrojem a dějištěm etických konfliktů, které se stávají aktuálními, například jde-li o problematiku zbrojení, nebo se stávají obzvláště naléhavými, dotýkají-li se bezprostředně člověka, jeho těla a zdraví.

Proto se celé oblasti etiky vědy zabývají lidským zdravím, zvířaty a rostlinami, výrobou potravin, léčiv atd. Od 20. století se v etice vyhraňují další oblasti, které si rovněž činí nároky být autonomní etikou – etika médií, hospodářská etika, podnikatelská, politická etika a profesní etika.. [Thomson, 2004]

2.4.1 Sociální etika

V sociální etice se pracuje se specifickými pojmy a termíny, které se objevují i v jiných vědách, ale v etice mohou mít jiný význam. Označují známé jevy z nového, etického hlediska. Také slouží jako cílové hodnoty, které je třeba sledovat v určitých politických strategiích nebo sociálních politikách. Ve svých teoretických osách a souřadnicích v každém případě umožňují snáze zachytit jinými vědami obtížně posuzovatelná témata a problémy.

Se sociální etikou souvisí sociální principy. Princip znamená počátek či zdroj. Principy nepopisují žádná hotová nebo dokonce ideální uspořádání a nejsou také žádnými konkrétními návody k jednání. Jsou spíše idejemi, podle kterých se lidské jednání orientuje a které je třeba respektovat. [Sutor, 1996]

Princip subsidiarity. Instituce mohou přejímat funkce osob nebo nižších organizačních útvarů jen tehdy, když tyto nižší instance je nejsou schopny vykonávat, nebo tehdy, jestliže to zvýší obecné dobro. Bez vůle nebo proti vůli nižších instancí může instituce zasáhnout jen tehdy, jestliže je obecné dobro vážně a trvale ohroženo. Subsidiarita je protipólem paternalismu, s nímž se však často musí vyvažovat do optimální rovnováhy.

Princip solidarity. Každý člen určité pospolitosti (instituce, organizace) má právo být od ostatních podpořen, přičemž smyslem této podpory je vyrovnání ve prospěch slabších. Solidarita je hrází proti egoismu. Egoismus v dobrém slova smyslu, tedy starost a odpovědnost sama za sebe, musí být vyvažován solidaritou a obojí musí existovat v citlivě stanovené rovnováze.

Princip spravedlnosti. Bernard Sutor (1930) ve svém dílu Politická etika popisuje tři typy spravedlnosti. První je prostá spravedlivost jako individuální osobní ctnost. Ta ovšem sociální etiku příliš nezajímá. Druhý typ spravedlnosti je tzv. smluvní (kontraktariánská) nebo sčítací (komutativní) spravedlnost. Jde jí o to, zda určitá smlouva mezi dvěma stranami je spravedlivá. Její princip hlásá, že výkon a protivýkon si musí být rovny, nebo že obě strany rovnice mají být shodné. Třetí typ spravedlnosti je spravedlnost rozdělovací (distributivní) nebo přerozdělovací (redistributivní). Ptá se, jak spravedlivě rozdělit něco mezi určitý počet účastníků. V dějinách bylo vyzkoušeno několik modelů spravedlivého dělení: rovnostářský (egalitářský) – všem stejně; psychologický – podle potřeb, každému, co mu patří, co mu náleží (*suum quique* – každému, co jeho jest); výkonnostní, zásluhový (meritokratický). Když se ale ukáže, že všechny tyto způsoby spravedlivého dělení v praxi selžou nebo se neukážou jako dostatečně vhodné, uchylují se lidé ke čtvrtému řešení: rozdělení losem. Losování má výhodu v tom, že je objektivní a nikdo si následně nemůže stěžovat.

Princip obecného dobra. Místo obecného dobra se říká také někdy veřejné dobro nebo obecné či veřejné blaho. Může se také říkat obecný či veřejný zájem nebo prospěch. Jde zkrátka o to, co má být cílem veškerého sociálně etického počínání. [Sutor, 1996]

2.4.2 Profesní etika a její význam

Profesní etika je soubor pravidel či norem, kterými se řídí vykonavatelé určitého povolání. Pozoruhodná je zejména v takzvaných eticky silně exponovaných profesích. V mnohých profesích se v podstatě eticky po člověku nežádá nic jiného než běžný průměr „občanských ctností“. Ale v některých profesích se naopak žádají věci, které v občanském životě platí za nemorální. Jedná se zejména o takzvaná represivní povolání, jako je např. voják, policista, ale třeba taky soudce a do jisté míry i učitel. [Šiler, 2000] Voják musí umět zabíjet na profesionální úrovni, soudce se musí umět správně rozhodnout, vyšetřovatel nebo detektiv musí umět sledovat lidi, být neustále ve střehu, mít dobré pozorovací schopnosti, a když je třeba, tak i lhát.

Dnešní povolání mají své základy v někdejších středověkých řemeslech a živnostech. Profese je tedy do značné míry statutárním symbolem. Povolání se nám mnohdy stává životním posláním. Dělná práce vzniká už ve starověkých civilizacích, zejména tam, kde bylo zapotřebí organizovat velká díla (například stavbu pyramid či zavlažovacích kanálů). Obrisy jednotlivých řemesel a povolání se rodí rovněž ve starověkých městech, kde vysoká koncentrace obyvatel umožňovala racionální dělbu pracovních úkolů. Na venkově v podstatě musel každý umět všechno.

V Evropě byl v tomto ohledu směřodatný až vývoj v období vrcholného středověku, kdy po období kulturního temna vznikaly ve 12. – 13. století města. Město vzniklo jako nový typ lidské pospolitosti založené víceméně na občanské rovnosti, nikoli už na feudálním rozlišování na pány a poddané. Přesto ale člověk jistou sociální stratifikaci potřebuje, a proto namísto rozlišování lidí podle původu („modré krve“) nastoupilo dělení lidí podle prestiže povolání.

Profese se stala novou formou sociálního statutu. Ve středověku za prestižní povolání patřila především rukodělná řemesla, zejména taková, v nichž se pracovalo s drahými materiály, jako byl zlatník, kovotepec nebo taková, kde se pracovalo s vysoce rozvinutou a komplikovanou technologií, jako byl například tkadlec, barvíř nebo tavič kovů. Naopak za opovrhovaná zaměstnání platil samozřejmě hrobník, kat, pochopitelně prostitutka, ale třeba také tzv. felčar, mastičkář či ranhojič. Mimochodem prostituce je sice nejstarší řemeslo, ale vykonavatelka tohoto povolání byla v křesťanském středověku pokládána za nečistou osobu (i když o zákazníky ani tehdy neměla nouzi). Na rozdíl od dneška, kdy v tabulkách prestiže povolání vítězí lékaři, byl tehdejší „léčitel“ samoukem, proto zřejmě se mu nedostávalo tolik úcty. Existovali sice i univerzitně vzdělaní lékaři, ale ti léčili vesměs jen šlechtu. Podobně

dnes velmi ceněný bankéř či obchodník se ve středověku propadal až na dno společnosti. [Šiler, 2000]

2.4.3 Hospodářská a podnikatelská etika

Od vzniku ekonomie jako samostatné vědní disciplíny až do současnosti, lze sledovat propojení mezi etikou a ekonomikou. Avšak do popředí zájmu se dostává hospodářská etika od 70. let 20. století jako relativně samostatná vědní disciplína.

Definice hospodářské etiky zahrnuje morální normy a hodnoty, které usměrňují jednání a chování v ekonomice. Zabývá se otázkami co je správné či nesprávné, etické či neetické. Přesněji jde o aplikaci etických principů v podnikatelském procesu, kde základním úkolem hospodářské etiky je hledání rovnováhy mezi ekonomickými zisky a společenskými důsledky. Hospodářská etika usměrňuje také svými neformálními prostředky podnikatelské chování a jednání. [Seknička, 1997]

Hospodářská etika se dá rozdělit do tří úrovní. První je mikroúroveň. Ta se zabývá etikou a vztahy jednotlivých osob, jako zaměstnanců, zaměstnavatelů, dodavatelů, odběratelů atd. Jednotlivci mají svůj prostor pro volbu rozhodnutí a jednání, který je limitován celou řadou podmínek. Další úroveň, která se zaměřuje na ekonomické organizace, jako například firmy, odbory, svazy se nazývá mezoúroveň. A poslední makroúroveň si všímá etických otázek ekonomického systému jako celku. Zde patří zejména hospodářská politika a mezinárodní ekonomické vztahy.

Jednotlivé úrovně nemohou být zaměňovány. Každá úroveň se zaměřuje co nejkonkrétněji na své prvky a zkoumá vazby mezi rozhodnutím a odpovědností. Člověk není odpovědný za všechno.

Důležitou úlohu v ekonomice, zejména v té tržní, má podnikání. Podnikání představuje soustavnou činnost realizovanou samostatně podnikatelem vlastním jménem na vlastní zodpovědnost za účelem dosažení zisku a uspokojování potřeb. [Seknička, 1997]

Vztah mezi etikou a podnikáním je označován etikou v podnikání. V širším slova smyslu ji hospodářská etika vymezuje vztah mezi byznysem, státem a společností. V užším slova smyslu charakterizuje především vztahy uvnitř firmy např. mezi manažery, vlastníky, zaměstnanci a vztahy k nejbližšímu okolí firmy mezi dodavateli, zákazníky atd. [Seknička, 1997]

Požadavek společensky odpovědného chování stojí stále naléhavěji v popředí veškerých podnikatelských aktivit. Tento faktor dokáže výrazně ovlivnit hodnocení konečného výsledku podnikání. Neodpovědné chování podniků může zapříčinit ekologickou katastrofu, poškodit zákazníka a defakto celou pověst podniku, proto nejen jedinci, ale všechny složky podniku včetně podniku samotného, by měli být nositeli etického chování. [Rolný, Lacina, 2004]

2.4.4 Politická etika

Určitý způsob lidského jednání či praxe představuje politika. Praxe je lidské jednání jako společný či individuální způsob života a vytváří vlastní a správné životní formy.

Politiku lze charakterizovat jako starost o zajištění obecného dobra společnosti, která odpovídá určité situaci. Politika se také dá vysvětlit pomocí negativní formulace a to znamená zabránit násilí. Dále má vytvářet společný právní a institucionální řád. Tato definice představuje pozitivní formulaci. Při spojení obou pohledů se dá hovořit o tom, že politika je usměrňované hledání kompromisů v konfliktech zájmů a vyvažování mocenských potenciálů pomocí dohod, zákonů a institucí. [Sutor, 1996]

Politická činnost je jednání umožňující vzájemné lidské soužití. Není tedy, jak by si mnozí mohli myslet, vytváření a zhotovování věcných předmětů. Pro řešení politických otázek je zapotřebí odborníků. Politickými otázkami se stávají v případě, že se dotýkají celé společnosti. Vztahují se k jejich zájmům a názorům. Prostředky, kterými se politika snaží dosáhnout svých cílů, zákony a instituce, nejsou neživé nástroje, ale normativní předurčení lidského jednání.

Protože politická činnost velmi ovlivňuje lidské životy, je třeba sledovat, jak je dodržována v politice etika, morálka neboli samotná mravní praxe politiky. V první řadě si politická etika klade otázky týkající se dobrých zákonů a institucí, které mají dát dohromady vzájemné lidské soužití a které jsou nutné proto, že morálky se v určitých případech příliš nedostává. Dále se také ptá na morální kvality občanů a politiků, které jsou nezbytné, mají-li instituce plnit svůj účel.

Politická etika se proto musí na jedné straně jako sociální etika ptát na kvalitu zákonů, řádu a institucí, na druhé straně jako individuální etika se musí zabývat potřebnými mravními kvalitami jednajících. Politická etika musí být zároveň etikou institucí i etikou ctností. Ctnost je chápána jako vnitřní stabilizace lidského jednání a instituce jako jeho vnější stabilizace. Ctnost a instituce se o sebe navzájem opírají. [Sutor, 1996]

2.5 Etický kodex

Kvalitní výkon jakéhokoliv povolání nebo fungování jisté organizace (podniku, firmy, instituce) je možno kontrolovat třemi způsoby, zjednodušeně řečeno: shora, zdola a ze stran. [Šiler, 2000]

Kontrola shora znamená dohled ze strany nějaké veřejné instituce, nejlépe státního úřadu, například ministerstva či státní inspekce. Tak existuje například Státní zdravotní ústav, Potravinářská inspekce, Úřad pro míry a váhy, Puncovní úřad apod. Stát by však musel zaměstnávat tolik kontrolorů, kolik by bylo kontrolovaných, což není možné.

Proto se prosadila **kontrola zdola**, neboli regulace svobodným trhem. Je to ten nejpřirozenější způsob kontroly, který se řídí zákony. Lidé, zákazníci, klienti, mají možnost volit na základě svého rozhodnutí. Nelíbí se jim kvalita výrobku či služeb nebo obsluhující personál? Mohou jít jinam. Kdo je ve svém povolání neschopný a nebo nepoctivý, bude přiveden ke krachu. Tento samostatný mechanismus volného trhu ovšem ve své regulační funkci selhává tehdy, když je konkurence příliš malá, a nebo příliš velká. Když se v obci nachází jen jedna restaurace či ve městě jen jedno kino nemůžete nepoctivého živnostníka trestat tím, že k němu nebudete chodit. Trestali byste sami sebe. Také pokud je ve velkém městě příliš mnoho pivovarníků, vždy se najde někdo, kdo vejde poprvé k tomu, který čepuje pivo hodně pod míru. Host se sice do těchto míst už nikdy nevrátí, ale najdou se noví, kteří se nechají napoprvé napálit a nepoctivec bude stále profitovat.

Nedostatky zmíněných dvou způsobů regulace má nahradit horizontální **profesní sebekontrola**. Kdo lépe do dané profese vidí, než ten, kdo ji sám také vykonává. Institučním rámcem profesně etické samoregulace jsou zpravidla cechy, profesní asociace, svazy či komory a nástrojem kolegiálního dozoru jsou pak například: [Šiler, 2000]

- etické komise, etičtí komisaři, ředitelé pro etiku či ombudsmeni,
- psané standardy profesionálního chování či etické kodexy,
- pomůckou může být i sepisování a shromažďování modelových dobrých i špatných případů, situací, tedy případové studie.

2.5.1 Vymezení etického kodexu

Smyslem etických kodexů je pevně ustálit pojetí základních hodnot daného povolání či oboru podnikání a vymezit pravidla, jak pro základní žádoucí formy chování, tak pro krizové a konfliktní situace. Kodex má za úkol pracovníka pozitivně stimulovat, jasně

pojmenovávat nečestné praktiky, ale může za určitých okolností také pracovníka chránit před přehnanými etickými nároky jak nadřízených, tak klientů či svého svědomí. [Šiler, 2000]

Etický kodex je nástrojem, který pomáhá zajišťovat, aby každodenní aktivity instituce a jednání všech jeho zaměstnanců odpovídalo stanoveným zásadám. Jde o soubor konkrétních pravidel, která vycházejí z tradičních stavovských hodnot, profesních ctností či principů organizace a vymezují všeobecně respektovaný standard profesionálního jednání. Ustanovení etického kodexu slouží k přesnějšímu vymezení a prosazování etického chování a rozhodování a pomáhají tak zlepšovat nejen kvalitní výkon povolání, ale i celkové prostředí v rámci profese, instituce a tím i celé stavovské či podnikatelské klima. Podpisem nebo přihlášením se k etickému kodexu se jednotlivec či instituce zavazuje k dodržování konkrétních pravidel a postupů. Porušení kodexu může vést k určitému postihu, i když nemá právní platnost, zpočátku především morálnímu. Morální sankcí je například napomenutí, nejdříve mezi čtyřma očima, pak i veřejně, dále kárné řízení, dočasné suspendování z funkce apod. Etický kodex by právě neměl vést k přísným materiálním sankcím. Krajním trestem je vyloučení z profesní asociace. [Šiler, 2000]

2.5.2 Etický kodex a jeho využití

Kodex vymezuje hranice žádoucího chování pro pracovníky organizace i subjekty mimo ni. Písemný kodex signalizuje vnějšímu světu, že vykonavatelé daného povolání, instituce a její zaměstnanci usilují o vyšší standard etického chování a tím i o lepší pověst. [Šiler, 2000]

Kodex stanovuje zpravidla jasné hranice pro vymezení požadovaného chování. Usnadňuje rozhodování v komplikovaných situacích, zejména tehdy, kdy je třeba se rozhodnout rychle a bez možnosti porady s ostatními. Jednoznačně vymezené podnikové zásady usměrňují chování zaměstnanců a usnadňují orientaci. Vytvářejí prostředí, které napomáhá prosazování etických postupů v momentech, ve kterých mají zaměstnanci nebo firma co dočinění s nepřípustnými požadavky nebo nabídkami.

Kodex může být také kritériem, podle kterého je organizace posuzována. Dodržování jasně vymezených hranic a postupů může být snáze objektivně sledováno a hodnoceno uvnitř organizace i zvenku podnikatelskou komunitou, médii nebo širokou veřejností.

Závazek dodržovat předem stanovené principy zvyšuje důvěryhodnost organizace. Písemný kodex, který je aktivně prosazován a dodržován, pomáhá vytvářet atmosféru důvěry

v organizaci. To se odrazí v kvalitě vztahů se zákazníky, obchodními partnery, finančními institucemi a dalšími zájmovými skupinami.

Etický kodex může taky sloužit jako štít, jímž se pracovník brání proti přehnaným a eticky nepřipustným požadavkům jak svých nadřízených tak svých klientů. Tím, že kodex vymezuje standardní povinnosti, ale i práva vykonavatele povolání, snímá z pracovníka pocity výčitek svědomí za to, že někdy může a musí odmítnout vykonat to, co jde nad rámec jeho tzv. deontologického kodexu (souboru povinností). [Šiler, 2000]

2.5.3 Tvorba etického kodexu

Při vytváření kodexů ve firmě, je třeba si položit zásadní otázky: „Proč je potřeba? Za jakým účelem? Cílem je vytvořit společnou vizi, sestavit soubor pravidel, pojmenovat základní hodnoty, platné v našem podniku či profesi, poskytnout vodítko při rozhodování v každodenních situacích nebo vydat závazné nařízení?“ Existují různé typy podobných etických dokumentů například Charty základních hodnot, Standardy čestné praxe, Podniková desatera, Katalogy hříchů. Některé mohou být podrobným, detailním rozpracováním vnitřních stavovských nebo podnikových předpisů či jiných závazných nařízení. Jiné jsou jen velmi obecnou formulací podnikových hodnot, vizí, posláních. Zlé jazyky tvrdí, že kam nemůže zákon, tam se zavede etika. Etický kodex se tedy vymyslí, když už není možno podřízené trestat pomocí zákonů, zákoníku práce, pracovně právních předpisů a vnitropodnikových norem. [Šiler, 2000]

Tam, kde jsou dobře napsané a do detailů propracované základní právní nástroje, jako je pracovní smlouva a soubor vnitřních předpisů, nemusí být kodex obsáhlý nebo není dokonce zapotřebí vůbec. Ve skutečnosti to ovšem platí naopak. Kdyby fungovala morálka, nebylo by třeba práva. V praxi to ale znamená, že při práci na etickém kodexu se přijde na řadu možnosti, jak vylepšit pracovní smlouvu a vnitřní předpisy, a nakonec třeba i samotné zákony. Kdo bude kodex sestavovat? Šéf? Vedení? Expertní skupina? Spontánní iniciativa zdola? Nebo všichni a povinně? [Šiler, 2000]

Ruku v ruce s vyhlášením kodexu musí jít zároveň vytváření odpovídající organizační struktury a postupů, které zajišťují a podporují žádoucí chování. Například v personální oblasti jde o příslušné nastavení systému výběru a zaškolování pracovníků, formulaci pracovní smlouvy, zapracování odpovídajících kritérií do systému hodnocení zaměstnanců apod.

Jak kodex uvést ve známost a zajistit mu respekt? Práce na kultivaci profesně stavovského nebo vnitropodnikového prostředí je dlouhodobý proces. Téma etiky by proto mělo být zahrnuto do systému profesního a firemního vzdělávání a školení. Vedoucí pracovníci na všech úrovních řízení by měli vštěpovat svým podřízeným zásady úcty k prestiži svého povolání a hrdosti na svou organizaci či svůj podnik a podněcovat ochotu spolupracovat při opatřeních namířených proti neetickému chování. [Šiler, 2000]

Kodex by se měl skládat z preambule, statí a závěru. Příkladem nejlépe propracovaného etického kodexu je Kodex České televize (viz Příloha 3). Mezi profese, které musí mít etický kodex patří například lékařství, právníci, akademičtí pracovníci a mimo jiné také žurnalistika. Když mají být novináři přijímáni jako profesní skupina, musí pracovat podle jednotného kodexu chování, který zaručuje jejich bezúhonnost, důvěryhodnost a tudíž, aby byli chápáni jako informátoři pravdy.

3 Porušování novinářské etiky

3.1 Žurnalistika

Pojem média patří rozhodně mezi nejpoužívanější pojmy současnosti. Politici, psychologové, sexuologové, sociologové a novináři o médiích mluví a píší v nejrůznějších významech. Mají tím na mysli především tisk, rozhlas a televizi.

To, co média nabízejí ke sledování, poslouchání či čtení, je výsledkem výrobního procesu, který se vyznačuje vysokou mírou opakování úkonů a vysokou mírou dělby práce, a tudíž mají podobu rutin. Zatímco v dřívějších dobách měla práce v médiích (v novinách, ale nikoliv v knižním nakladatelství, v cirkuse, v divadle, ve varieté, ze začátku i ve filmu) spíše malou prestiž, dnes je působení v médiích (v tisku, u filmu, v televizi či rozhlase) lákavé a prestižní. Postupné společenské prosazování médií je způsobeno především jejich stoupajícím ekonomickým a politickým významem. A šlo ruku v ruce také s postupnou profesionalizací těch, kteří v médiích pracují. Jsou dokonce povolání, která se jinde než v médiích nevyskytují, a nejde přitom jen o technické profese zvukařů, sazečů, osvětlovačů, ale také o povolání žurnalisty.¹

Novinářské povolání se jako samostatné zaměstnání rozvinulo v průběhu 19. století. Novinář je dnes z pravidla definován jako jedinec, jehož přednostmi jsou profesionální dovednosti, kterými dokáže například z velkého množství informací vybírat zprávy, rozeznat, co důležité je a co není, vyložit informaci a její kontext jasně, zřetelně a pochopitelně. [Jirák, Köpplová, 2007]

Pojem žurnalistika vzniklo z francouzského slova jour (den) a z latinského diurna (denní). Žurnalistika je oborem masmediální komunikace a také vědou o médiích. Lze ji chápat vícero způsoby. Buď jako specifickou profesní činnost, kterou představuje zpravodajství a publicistika, také jako pravidelně zveřejňovaný soubor výsledků těchto činností a nebo je žurnalistika vnímána jako společenská instituce podílející se na konstituování veřejného prostoru v liberálně demokratických společnostech a na zprostředkovávání agend.

¹ METODICKÝ PORTÁL RVP. Práce v médiích [online]. 2001 [cit. 2010-15-2] Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/552/PRACE-V-MEDIICH.html/>>.

Podle známého sociologa Briana McNairyho lze žurnalistiku definovat jako: „Jakýkoli vytvořený text v písemné, zvukové nebo vizuální podobě, který je publiku předkládán jako pravdivé oznámení nebo záznam jisté, až dosud neznámé (nové) skutečnosti existující v současném společenském světě.“ [McNair, 2004, s.11]

3.1.1 Specifické rysy žurnalistiky

Žurnalistika má své specifické rysy. V první řadě vnáší nárok na pravdivost a přesnost. Tyto vlastnosti jsou spjaté s výrazem objektivita. Objektivita je nestarším a dosud klíčovým pojmem profesní etiky liberální žurnalistiky. Je zárukou kontroly kvality, kterou od nás požaduje, abychom věřili, že texty jsou platné a věrohodné. Objektivita je dnes pokládána za samozřejmost novinářské práce a objektivní žurnalistiku lze identifikovat pomocí tří charakteristik:

- objektivita oddělení faktů od názorů,
- vyvážený záznam a popis diskuse,
- potvrzení žurnalistických výroků odvoláním se na příslušné autority.

Pro lepší uchopení objektivit ji Robert Entman popsal slovy: „Pravidla objektivit obsahují dva primární požadavky. Odosobnění vyžaduje, aby zpravodaj nevkládal do zpráv vlastní ideologické či reálné hodnocení idejí, jejich představitelů či skupin. Vyváženost směřuje k neutralitě. Vyžaduje, aby zpravodaj uváděl názory legitimních mluvčích protikladných stran v jakémkoli významném sporu a aby oběma stranám věnoval přibližně stejnou pozornost“. [McNair, 2004, s. 55]

Pro tištěnou a vysílanou žurnalistiku platí tyto zmíněná pravidla objektivit, avšak pro rozhlasovou a televizní žurnalistiku platí zvláštní pojetí objektivit - nestrannost. Obvinění je citováno z jednoho zdroje, stanovisko k tomuto obvinění zaujme mluvčí zainteresované organizace a má se za to, že pravda bude někde mezi nimi.

S tím souvisí také předpojatost a vyváženost. Jsou to důležité znaky při posuzování kvality mediálních obsahů. Vyvážeností se rozumí požadavek neprezentovat událost pouze z názorů jednoho z účastníků, tedy nechat promluvit obě strany. Takto pojatá vyváženost může sloužit jako pojistka proti předpojatosti či stranění jednotlivé zprávy, ale nepostihne problém vyváženosti celého rozhlasového či televizního vysílání. Obecně lze vyváženost chápat jako cílevědomé vyvažování nejrůznějších předpojatostí, k níž mají média sklon. Předpojatostí se pak rozumí opakující se pravidelnost ve zkreslování reality jako např.

negativní zobrazování menšin, nesprávná interpretace či přehlížení role žen ve společnosti nebo preferování politické strany. [Jirák, Köpplová, 2007]

Žurnalistické vyjádření musí být také nové. Když nejde o nové skutečnosti, tak alespoň by měla být nová interpretace či podání. Jednoduše řečeno žurnalistika informuje společnost o skutečnostech, které jí nebyly doposud známy.

Dalším rysem je autorství a ideologie. Příběh nelze vyprávět a svědectví o událostech nelze podat bez uvedení do souvislosti se souborem předpokladů, postojů a hodnot. To je podstatou vyprávění příkladů. Soupis údajů o počtu nezaměstnaných obyvatel sice prozradí něco o nezaměstnanosti, ale není sdělen žádný příběh a není tedy žurnalistickou formou. Pakliže stejná čísla jsou dány do kontextu vyprávění o nezaměstnanosti dnes a v minulosti, o jejím vývoji a dopadu na společnost, vypráví se tím jistý příběh a sdělují se myšlenky a soudy. Myšlenky vytvářejí určitý rámec, který má časový, zeměpisný a společenský smysl a kontext událostem, které se odehrávají ve světě přesahující naši smyslovou zkušenost.

Kterékoli vyprávění, stejně jako žurnalistika, je ve své podstatě ideologickou záležitostí. Podle Briana McNaira je ideologie v tomto případě: „Komunikačním nástrojem, jímž se k publiku (úmyslně či neúmyslně) přenášejí nejen fakta, ale i předpoklady, postoje a hodnoty tvůrců, jež jsou odvozeny z jejich světového názoru a současně jej i vyjadřují.“ [McNair, 2004, s.13]

Žurnalistika je ukazatelem rovnováhy společenských sil ve společnosti. Novináři vytvářejí svá vyprávění na základě vlastních hodnot a postojů, ale přijímají informace z široké škály informačních zdrojů. Tyto zdroje jsou definujícími činiteli žurnalistické skutečnosti. Pravdivá žurnalistika vyžaduje ověření od svědků stojících mimo žurnalistické kruhy, mezi ně mohou například patřit politici, odborníci jako sexuologové, pedagogové, manažeři a spousta dalších osobností, které svou interpretací dodají textu odborný status a dodají mu autoritu v očích publika. [McNair, 2004]

Se stoupajícím společenským významem medií rostou také snahy politických, ekonomických a mediálních elit dostat jejich průběh pod kontrolu a využít je ve svůj prospěch a tím ovlivňovat společnost. S manipulací v médiích se dnes velmi často setkáváme a v žurnalistice nevyjímáme. [Jirák, Köpplová, 2007]

Žurnalistika není jen prezentací nových nebo užitečných informací. Žurnalistický text usiluje o odhalení pravdy, zprostředkovává realitu, výpovědi o existujícím a skutečném světě.

Žurnalistiku lze klasifikovat hned z několika hledisek. Podle hlavních médií na novinové, rozhlasové a televizní žánry. Podle technické realizace na žánry psané, které vznikají pomocí písma (noviny, periodický tisk a internet), žánry mluvené, u těchto je důležitá

řeč a zvuk (rozhlas, televize) a vizuální podoba žurnalistiky zastoupená fotografiemi, filmem a videem. Jako poslední je možno přiblížit dělení podle funkčnosti. Zde spadají zpravodajské žánry, které mají funkci informační, publicistické žánry neboli analytické nás mají přesvědčovat, beletristické žánry mají funkci estetickou a zábavní a na závěr vzdělávací, výchovné žánry a zábavní žurnalistické žánry, u nichž je funkce zjevná z názvu.

Mezi základní žurnalistické žánry spadá zpráva, reportáž, komentář, rozhovor a úvodník.

- **zpráva** je sdělení o tom, co se právě stalo, co se právě děje, co se má stát a co se v rozporu s očekáváním nestalo.
- **reportáž** nám přináší hlubší pohled a analýzu zvoleného subjektu. Popisuje a zobrazuje skutečnost na základě konkrétních faktů, získaných většinou přímou účastí nebo pozorováním.
- **komentář** vychází z faktů, které dává do souvislosti a připojuje se zde subjektivní pohled.
- **rozhovor** je dialogovým žánrem, zkoumá názory a postoje aktérů zpráv, zejména politiků a slavných osobností.
- **úvodník** zaujímá stanovisko, vychází ze známých faktů.

Každý z těchto komunikátů přispívá svým osobitým řečnickým stylem k tomu, čím dnes žurnalistika je. „Žurnalistika je velkým ziskovým a neustále expandujícím sektorem mediálního trhu, zdrojem informací o prostředí, v němž žijeme, základním a nezbytným prvkem při udržování a řízení politických, ekonomických a společenských vztahů.“ [McNair, 2004, s. 17] Jelikož má žurnalistika takovou moc a je mnohdy opravdu největším dodavatelem naší informovanosti o společnosti je zapotřebí, aby existovala novinářská etika.

3.2 Novinářská etika

Novinářská, žurnalistická etika či etika médií je oborem, kterému se dnes věnuje čím dál větší pozornost. Je to zapříčiněno zejména tím, že moc médií má stále vzrůstající tendenci. Téměř devadesát procent lidských vědomostí o světě se získává právě prostřednictvím informací, které nám přináší média. Moderní člověk je na informacích „závislý živočich“.

Jak už je v této bakalářské práci psáno, žurnalistika je svému publiku předkládána jako pravdivý obraz skutečného světa, musí být tedy považována za důvěryhodnou, jinak by

v kulturním prostoru byla bezcenná. Žurnalistickou etiku lze proto považovat za prostředek, který usnadňuje společenskou oprávněnost a vzbuzuje důvěru publika v to, co čte, vidí či slyší. Etické standardy, pokud je novinář bere vážně, mají na obsah žurnalistického textu samozřejmě zásadní vliv. [McNair, 2004]

První hlubší diskuse o novinářské etice a fungování médií v České republice se objevily v první polovině devadesátých let. Podle Václava Moravce, prvním médiem, které se rozhodlo zhostit této průkopnické myšlenky po roce 1989, byla Česká televize. Rada ČT schválila na návrh generálního ředitele televize Statut ČT v roce 1995, jehož přílohou byl kodex ČT. Tento první Kodex ČT obsahoval zásady tvorby televizního programu, pasáže o etice žurnalistiky a o zařazování materiálů zobrazujících násilí. Takto se ukotvil princip odpovědnosti novinářského povolání, ochrana svobody projevu pracovníků ČT a zásadní povinnost „vést dělící čáru mezi zprávami a názory“.

Pasáž věnující se zásadám zařazování materiálů zobrazujících násilí ve vysílání televize veřejné služby byla v Kodexu ČT vyjádřena slovy: „Vzhledem k tomu, že násilí je součástí života, který nás obklopuje, nelze se jeho zobrazování a informacím o něm vyhýbat. Je však povinností České televize hledat všechny cesty, jak omezit nepříznivý dopad zobrazování násilí na televizní diváky a zejména na děti. Jediným řešením je neustále obnovovaná nepsaná dohoda mezi zodpovědným televizním redaktorem, dramaturgem a informovaným divákem o tom, co je a co není přijatelné. Proto nelze stanovit žádná obecně platná a neměnná kritéria, jimiž by se pracovníci médií mohli beze zbytku řídit. Zobrazování násilí působí přímo na diváky negativně několika způsoby: deprimuje, šokuje, může u citově nevyrovnaných jedinců způsobit snížení prahu vnímavosti vůči násilným řešením konfliktních situací a v ojedinělých případech může vést i k přímému napodobení.“ [Kolektiv autorů, 2005, s. 56] Na základě Kodexu ČT byl v roce 1995 stanoven i konzultační orgán vedení České televize tzv. Etický panel.

3.2.1 Syndikát novinářů a jejich etický kodex

O necelé tři roky později 18.června 1998, přijala valná hromada Syndikátu novinářů ČR Etický kodex novináře. Téhož roku vzniká Komise pro etiku, která dosud dohlíží na to, aby novinářská etika byla dodržována. Komise pro etiku je nezávislá profesní instituce ustavená Syndikátem novinářů. Jejím posláním je naplňovat Ústavu Mezinárodní federace novinářů a závěry deklarací světových kongresů Mezinárodní federace novinářů, které se vyhlásily normami profesionálního chování novinářů. Za tímto účelem Komise pro etiku

vydává obecná doporučení, konkrétní stanoviska i odsudky k jednotlivým případům porušení novinářské etiky jako nedílné součásti novinářské profesionality, při respektování svobody slova, projevu a tisku a práva občana na informace. Komise pro etiku je činná na území České republiky. Závěry, které činí, se týkají novinářů všech veřejně právních i soukromých médií, členů i nečlenů Syndikátu novinářů ČR. Základním dokumentem je jí již zmiňovaný Etický kodex novináře (viz Příloha 1).²

První část Etického kodexu novináře formuluje povinnosti, které novináři vyplývají z „práva občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace“. Krom jiného tato část zavazuje novináře zveřejňovat jen takové informace, u kterých je znám původ. Upozorňuje na povinnost odlišování faktů od osobního názoru a je zde kladen důraz na:

- pravdivost a serióznost zdrojů,
- nutná snaha o věcnost,
- úsilí o službu veřejnému zájmu, spojenou s plným sebenasazením,
- potřeba úplnosti,
- poctivost prostředků k získání informace.

Ve druhé části jsou vyjmenovány požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice. Tato část se zaměřuje na:

- osobní zodpovědnost za uveřejněné materiály,
- nezbytnost vyhnout se aktivitám vedoucím ke korupci, umožňujícím dostat se do konfliktu zájmů nebo vůbec se nějak kompromitovat,
- nezneužívat svou práci pro osobní zájmy nebo ji směřovat s reklamní činností.

Třetí oddíl uvádí další nároky týkající se důvěryhodnosti, slušnosti a serióznosti médií:

- přesnost a prověřování informací,
- uvádění autorství,
- zákaz plagiátu.
- ochrana zdroje informací,
- respektování bezpečí a pověsti těch, kterých se informace týkají,
- zákaz zpracovávání námětu diskriminujících rasu, barvu pleti, náboženství, pohlaví, sexuální orientaci, věk nebo národnost.

² SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ ČESKÉ REPUBLIKY. Komise pro etiku [online]. 2008 [cit. 2010-20-2] Dostupný z WWW: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/37/etika/komise-pro-etiku>>.

Uvedené požadavky v souhrnu jsou výrazem pojetí novinářské praxe jako služby, a to služby veřejných zájmů. V protikladu k etickému pojmu služby stojí k postoji funkční nadřazenosti pracovníka na svěřeném úseku vůči všemu a všem, co je v jeho dosahu. U novinářů nebezpečí takového postoje vůči zpracovanému materiálu lidem, kterých se to týká, může být způsobeno už zaujetím jakési pozice kulturního snobství. O to důležitější jsou pravidla kodexů závazná. [Vaněk, 2005]

3.2.2 Jiné etické kodexy v tištěných médiích

Kromě etického kodexu novináře má každá redakce svůj vlastní kodex, kterým se také zaměstnanci mají řídit. Zřejmě prvním tištěným médiem, které na svých stránkách po roce 1989 zveřejnilo vlastní etický kodex, byl zpravodajský časopis Týden. V říjnu 1998 se v předmluvě ke zveřejnění etického kodexu psalo: „Redakce časopisu Týden si uvědomuje vliv, který média mají. Čím je tento vliv větší, tím oprávněnější jsou vysoké nároky na výkony žurnalistů: musejí být přesné a srozumitelné, nestranné, citlivé, inteligentní. Proto jsme se rozhodli přijmout a zveřejnit tento podrobný redakční kodex. Nám umožní snazší orientaci při rozhodování uvnitř instituce, veřejnosti nabídne možnost lépe porozumět dilematům, jež ani v médiích nejsou jen černobílá. Navíc jsme přesvědčeni, že diskuse o etice médií nepatří pouze novinářům samotným. Média nepůsobí vně společnosti, naopak jsou její důležitou součástí. Spoludefinovat, co v médiích etické je a co není, musejí také ti, kteří nikdy nepřekročili práh jakékoli redakce.....“ [Kolektiv autorů, 2005, s. 56] V kodexu byl kladen důraz na následující principy: přesnost, nestrannost, nepředpojatost, různost – hlas menšin, respektování práva jednotlivce na ochranu soukromí, otevřenost, konflikt zájmů, plagiátorství atd.

Po roce 2000 začaly také další významné české deníky kodifikovat etická pravidla. V lednu 2002 to byly Hospodářské noviny. „Cílem Etického kodexu je poskytnout každému členu redakce Hospodářských novin vodítko k tomu, jaké profesně-etické jednání se od něj očekává v rámci jeho pracovních povinností. Etický rozměr práce všech členů redakce Hospodářských novin je důležitý sám o sobě i jako předpoklad společenského a hospodářského úspěchu listu. Serióznost listu a dobré jméno každého redaktora jsou podmínkou pro naplnění této funkce,“ bylo uvedeno v jeho úvodu. [Kolektiv autorů, 2005, s. 57] V březnu téhož roku přijal svůj etický kodex deník MF Dnes

a například pro zajímavost nejznámější soukromá elektronická média v ČR jako TV Nova, Rádio Impuls, Rádio Frekvence 1 do poloviny roku 2005 etická pravidla nepřijala.

Deník MF DNES představuje velmi čtené noviny, které kromě neděle, vychází každý den. Společně s iDnes.cz, což je internetová podoba novin, přináší zprávy o událostech z domova, zahraničí, informace z politiky, ekonomiky, sportu, zdravotnictví, školství, zprávy o změnách a nových trendech ve společnosti. Pracovníci MF DNES se musí řídit Etickým Kodexem (viz Příloha 2). Kodex uvádí, že je zapotřebí psát jen pravdivé, přesné a nezkreslené informace, redaktoři nesmějí získané informace v práci využít k vlastnímu prospěchu, novinář nesmí přijímat výhody nad rámec svého platu atd.³

3.2.3 Kodexy médií veřejné služby

Mezi média veřejné služby patří Česká televize a Český rozhlas. Česká televize je tedy veřejnoprávní televize. První pokusy o vysílání se objevily už před první světovou válkou. Pravidelně začala vysílat od 25. února 1954 jako Československá televize a od 1. ledna 1993 vznikla Česká a Slovenská televize. Česká televize má regulovanou reklamu, dokonce více než jiné televize, aby bylo zachováno zpravodajství, publicistika, vzdělávací a naučné pořady, vysílání pro menšiny, povinný podíl regionální produkce a produkce vlastní. Veřejnoprávní televize není závislá na politice ani na státu, má napomáhat kulturní identitě ČR. Také vysílá pro všechny věkové, národnostní a jiné skupiny. Organizační části ČT jsou v Praze, Ostravě a v Brně a Česká televize vysílá čtyři programy ČT1, ČT2, ČT24, ČT4.⁴

Statutárním orgánem ČT je generální ředitel Jiří Janeček. Funkce Generálního ředitele je jmenovaná Radou České televize na šestileté období. Rada České televize představuje kontrolní orgán, který řeší zásadní stížnosti, rozhoduje o financích. Tvoří ji patnáct členů a ti mají čtyřleté funkční období. Jednají veřejně a tvoří ji lidé, kteří zastupují sociální, kulturní politické a náboženské skupiny. Poradním orgánem, který by měl být složen z nezávislých odborníků, je Etický panel ČT.

Česká televize má samozřejmě svůj kodex, kterým se řídí. Kodex České televize se skládá z Preambule a výkladu pojmů (viz Příloha 3), z dvaceti šesti článků a Etického panelu

³ DNES. Etický kodex novinářů MF DNES a iDNES.cz [online]. 1999 [cit. 2010-15-2] Dostupný z WWW: <<http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp?y=mfdnes/eticky-kodex.htm>>.

⁴ REVUE PRO MÉDIA. Média veřejné služby [online]. 2001 [cit. 2010-10-3] Dostupný z WWW: <http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/media_verejne_sluzby.htm>.

se závěrečným ustanovením. Je závazný pro všechny pracovníky a spolupracovníky. Porušení je důvod k výpovědi. Kodex České televize byl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky dne 2. července 2003. Motivem pro vznik Kodexu ČT, samotné zásady a pravidla, byl záměr přispět k rozvoji veřejné služby, kterou Česká televize poskytuje. Kodex má sloužit nejenom jako vodítko pro správné rozhodování při řešení konkrétních otázek a problémů televizního vysílání, ale současně představuje závazek kvality daný divákům a veřejnosti. Skládá se z etických pravidel, jak získávat důvěrné informace např. o dětech, zákaz diskriminace, presumpce nevinny, respekt k soukromí, střet zájmů a mnoho dalších.⁵

Druhým veřejnoprávním médiem je Český rozhlas. Pravidelně vysílá od 5. ledna 1923. Je kontrolován Radou ČR volenou na čtyři roky, má stejný princip jako ČT. Český rozhlas provozuje stanice: Český rozhlas 1 – Radiožurnál, Český rozhlas 2 – Praha, Český rozhlas 3 – Vltava, Český rozhlas 6, Český rozhlas - regionální vysílání, Český rozhlas 7 – Rádio Praha, Český rozhlas Online, Český rozhlas D-dur, Český rozhlas Rádio Česko, Český rozhlas Leonardo, Český rozhlas Rádio Wave. Český rozhlas má také svůj etický Kodex.

Etický Kodex Českého rozhlasu je stejný jako v případě České televize. Není tím myšlen obsah, ale uspořádání a členění kodexu. Český rozhlas je povinen seznámit s Kodexem všechny své pracovníky a ti se jím musí řídit. Na základě Kodexu si Český rozhlas musí zakládat na otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti. Musí však také dostát povinnosti být vždy na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod, úcty k přírodě a kulturnímu dědictví. Programy Českého rozhlasu ovládá tvořivý přístup, tolerance a kritické myšlení. Účelem existence rozhlasu jako služby veřejnosti je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Český rozhlas přispívá k vytváření prostoru pro svobodu slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie.⁶

⁵ ČESKÁ TELEVIZE. Vše o ČT [online]. 1996 [cit. 2010-25-2] Dostupný z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/>>.

⁶ ČESKÝ ROZHLAS. O rozhlasu [online]. 2000 [cit. 2010-26-2] Dostupný z WWW: <<http://www.rozhlas.cz/informace/portal/>>.

3.3 Etické novinářské problémy

Každý novinář, by se měl řídit nejen Etickým kodexem novináře a etickými kodexy své redakce, ale také by měl zastávat svých osobních morálních zásad. Jelikož novinář provádí službu veřejnosti, měl by si být vědom dopadů, které by mohly nastat jeho neetickým chováním. Mezi hlavní etické problémy, se kterými se může při své profesi novinář setkat patří: [Kolektiv autorů, 2005]

- **narušování soukromí** – představuje jev, kdy novináři porušují právo na ochranu soukromí jednotlivců či skupin (např. rodiny). Narušováním soukromí se nejčastěji objevuje při popisu žurnalisty o obětech trestných činů, při zprávách ze života celebrit (zejména v bulvárním tisku) a je zde možné zařadit i nedodržování principu presumpce nevinny (na účastníka trestně-právního řízení je nahlíženo, jako na nevinného, dokud nepadne rozsudek).
- **střet zájmů** – zpravidla se s ním dá setkat při posuzování práce novináře s jeho mimopracovními aktivitami. Za střet zájmů bývá považována od novináře politická kariéra, jeho poradenská činnost pro politický subjekt, referování o firmě, jejíž akcie vlastní atd.
- **úplatky** – těmi se rozumí finanční a hmotné výhody, které se nabízejí při novinářské práci. Subjekty, které jsou objektem zpravodajství, dávají peníze a dary v očekávání příznivého výsledku novinářského výstupu. I vstupenky do kina, na koncerty, sportovní utkání je možné považovat za úplatek.
- **klamání** – zde jsou zahrnuty žurnalistické postupy, které mohou klamat čtenáře, zdroje informací nebo ty, kteří jsou předmětem zpravodajství. Jde na příklad o vydávání se novináře za někoho, kým není.
- **osobní účast na zprávě** – novinář se někdy stává místo nezájatého pozorovatele přímým účastníkem zprávy především v krizových situacích. Například u dopravní nehody, pokusu o sebevraždu nebo u válečného konfliktu. Nastávají etické otázky: Má novinář natáčet televizní reportáž nebo zabránit pokusu o sebevraždu?

- **plagiátorství** – převzetí cizích textů či jejich částí a vydávání je za vlastní. Může jít o přebírání zpravodajských nebo publicistických námětů bez uvedení média, které se tématu věnovalo dříve. Rozlišit mezi opisováním a rešeršní prací je velmi obtížné. Literární kritik Wilson Mizner v této souvislosti poznamenává: „Když opisuješ od jednoho autora, je to plagiát, když opisuješ od mnoha, je to rešerše.“ [Kolektiv autorů, 2005, s. 53]

3.3.1 Mediální kauzy

S výše uvedenými etickými problémy se může setkat každý novinář a také se tomu tak děje. Nyní bude uvedeno několik kauz, které se v posledních letech objevily v mediálním světě.

V roce 2002 například média informovala o případu údajného sexuálního zneužívání vojáků Hradní stráže výchovným poradcem jednotky Milošem Topolovským, novináři zde samozřejmě porušili presumpce neviny. Narušili panu Topolovskému soukromí. „Psycholog Hradní stráže zneužil šest vojáků“ takto a podobnými titulky zveřejňovaly deníky první informace o případu. Po třech letech soud definitivně rozhodl: „Miloš Topolovský žádného vojáka neznásilnil.“ Jak však sám uvedl v rozhovoru pro Lidové noviny 2.března 2005: „Je to morální očištění, ale po třech letech soudů a mediálního zájmu to není velká výhra.... Převrátilo mi to život. V armádě mě nechali přes rok za poloviční plat, no řekněme, k dispozici. Ale kvůli těm narážkám jsem pak raději sám odešel. Taky jsem se kvůli tomu pokusil o sebevraždu... Už rok a půl nemám práci. Zkoušel jsem něco sehnat, ale samozřejmě kvůli této aféře nic nevyšlo.“ [Kolektiv autorů, 2005]

Velmi často se právě objevují případy, ve kterých dochází k zásadnímu porušení soukromí. V bulvárním tisku je možno se s tím setkat dnes a denně, ale ne vždy se toho dopustí pouze bulvár, u kterého smyšlená fakta jsou už předpokladem. Někdy se bohužel porušení soukromí dopouští i seriózní tisk, jak zde bude uvedeno. V roce 2001 již neexistující deník Super napsal o populární herečce Libuši Šafránkové, že se léčila z alkoholismu. Její manžel Josef Abrahám byl zas vyličen jako tyran a špatný herec. Herecký pár se v počátku neúspěšně domáhal omluvy, až nakonec se rozhodl Super zažalovat. „Práci redaktorů dnes s odstupem času hodnotím jako špatnou. Cítím lítost nad tím, co dotyční autoři způsobili,“ připustil pochybení až před soudem šéfredaktor Petr Štěpánek. Po dvou letech od zveřejnění textu rozhodl definitivně Městský soud v Praze, že fotograf deníku Super a jeho švagrová,

kteří byli zdroji informací o hereckém páru, dostanou podmíněné tresty osm a čtyři měsíce s dvouletou podmínkou.

Ukázkou, kdy došlo k porušení soukromí v seriózním tisku je případ, v němž MF Dnes psala o údajné drogové závislosti odvolaného trenéra fotbalového klubu Sparta Františka Straky. Článek z roku 2004 začal titulkem: „Kokain? Nesmysl, tvrdí trenér“ a dále pokračoval: „Českým fotbalem se šíří šokující informace: trenér František Straka prý bral kokain a kvůli tomu ho Sparta propustila.“ Deník zprvu odmítal připustit, že by se nějakým způsobem dopustil čehokoliv neetického nebo nezákonného. „V článkách je citováno vyjádření Františka Straky, že zvěst o kokainu není pravdivá. S ohledem na tuto skutečnost redaktoři MF Dnes žádné nepravdivé údaje nenapsali, a nemohli spáchat trestný čin pomluvy,“ tvrdila právnička MF Dnes Dagmar Hartmanová. Po výsledcích vlasových testů, které byly důkazem toho, že by bývalý trenér Sparty drogy neužíval, se deník omluvil. „.... Dospěli jsme k závěru, že v tomto případě došlo k pochybení v profesionálním novinářském postupu, a tato naše chyba je holým faktem. Naši novináři si měli důsledněji ověřit hodnověrnost svých zdrojů a informací. Je přitom v rozporu s posláním seriózních novin, abychom psali o fámách, či přímo zveřejňovali fámy. Zde se jednalo o fámou, k níž se nechtějí přiznat ani ti, kdo ji sdělovali našim novinářům.....“, napsal svou omluvu šéfredaktor MF Dnes Pavel Šafr. [Kolektiv autorů, 2005]

Za vzpomínku stojí také kauza, kvůli níž Stanislav Gross odstoupil z funkce premiéra a do značné míry se tak stalo pod vlivem médií. Vše začalo v lednu roku 2005, kdy deník MF Dnes poprvé zveřejnila nesrovnalosti týkající se bytu na Barrandově tehdejšího premiéra vlády. To, že v luxusním bytě za více než čtyři miliony korun bydlel od roku 1999 média samozřejmě věděla. Spokojila se však do té doby s tím vysvětlením, že část sumy si pořídil pomocí hypotéky. MF Dnes však v lednu přinesla nové informace o výše složené zálohy. Reportér deníku to zjistil z tzv. otevřeného zdroje, přesněji z internetového katastru nemovitostí. Ukázalo se, že složená záloha byla poměrně vysoká. Vyšší než si mladý politik mohl vzhledem ke svým příjmům vydělat. Právě tento fakt byl výchozím bodem celé kauzy, ze které se stalo několikaměsíční drama s mnoha komickými prvky.

Kámen úrazu bylo, když Stanislav Gross přišel z výmluvou, že peníze si půjčil od strýce. Tato informace nejenom, že je sama o sobě velmi podezřelá, ale je také velmi snadné jí dohledat. Samozřejmě se nakonec ukázalo, že ani jeho strýc nemohl mít tolik peněz k dispozici a pak už jen následovalo spousta dalších a dalších výmluv, které už byly velmi groteskní. Hlavním důvodem tlaku na Grossovu demisi nebyly samotné finance, ale způsob, jakým jejich původ vysvětloval. Dodnes totiž není jasné odkud expremiérovi peníze

pocházely, zda z nějakého úplatku nebo zcela legálním způsobem, o kterém veřejně jednoduše mluvit nechtěl. Je to ovšem celkem nepodstatné. Za tlak médií, který na něj byl vyvíjen, si může sám. Gross ze začátku vinil ze svého pádu nejrůznější mediální spiknutí, ale později zhruba po dvou měsících od své demise připustil, že si své problémy zavinil sám a to špatnou komunikací s novináři. Závěr je jasný. Kdyby neřekl médiím nic a pouze jim vzkázal, že jim do soukromých věcí nic není, asi by se nyní stále na politické scéně pohyboval.

U této kauzy můžeme sledovat ještě jeden zajímavý aspekt a to vzácné souznění českých médií. Zpravodajství do značné míry rezignovalo na hledání pravdy. Neobjevily se žádné reportáže otvírající kauzu z jiných úhlů pohledů. V kauze „Grossův byt“ česká média skutečně vedla kampaň proti Grossovi. Nebyla nikým připravená ani organizovaná, ale spontánní. Tato kauza mimo jiné poukázala, jaké mají česká média patnáct let po svém faktickém vzniku slabiny. V tomto případě nehledání nových souvislostí, nové pravdy pouze upoutání se v jedné věci ke stereotypu. [Kolektiv autorů, 2005]

V roce 2008 došlo k tzv. kauze „Morava“, která rozpoutala diskuzi kolem investigativní (pátrací) žurnalistiky. Pořad televize Nova Natvrdo odvysílal reportáž, díky níž se začala řešit aféra kolem poslance ODS Jana Moravy. Skoro celý pořad byl natočen skrytou kamerou pod vedením Janka Kroupy. Poslanec Tlustý rovněž z ODS v něm sehrál roli provokatéra a mladý poslanec Morava na provokaci naletěl a naopak fiktivním pracovníkům detektivní agentury nabízel zakázku, sledování dcery poslankyně Strany zelených Zubové. Po shlédnutí reportáže tehdejší předseda ODS a premiér vlády vyzval oba poslance k rezignaci ve svých funkcích a média obvinil z provokace. Tato aféra tedy spustila otázku: „Nakolik je legitimní, aby se novináři pustili do řízených provokací?“⁷ Názory se různí, avšak jedno je jisté novináři nás nemají jen informovat, ale také kontrolovat ty mocné a odhalovat jejich případné nekalé praktiky..

Příkladů z každodenní praxe, ve kterých dochází k porušování principů novinářské etiky nebo ve kterých se řeší žurnalistická dilemata, je hodně. Novináři jsou zdrojem vědění, o tom co se děje doma i v zahraničí v různých sférách života. Společnost je informována o ekonomické situaci, válečných konfliktech, o politickém dění, lidských osudech aj. Je tedy velmi důležité, aby se novináři řídili etickými zásadami a lidé jim mohli plně důvěřovat.

⁷ BLOG.AKTUÁLNĚ.CZ. Dvě mediální kauzy: Tlustý, Morava, Kundera [online]. 1999 [cit. 2010-28-3] Dostupný z WWW: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/karel-hvizdala.php?itemid=4925>>.

4 Využití řešené problematiky v médiích

4.1 Jak společnost vnímá média?

Pro účely této bakalářské práce byla provedena menší anketa na téma, jakým způsobem jsou dnešní média naší společností vnímána. Respondentům byly položeny tyto otázky:

- 1. Jsou média objektivní?**
- 2. Věříte jim?**
- 3. Mají se média zabývat skandály?**
- 4. Který skandál vás naposledy ohromil?**

Lenka 34, pracovnice banky

1. Záleží která média. Nevnímám média jako objektivní či neobjektivní, spíše tak posuzuji jednotlivé pořady v nich. Některé pořady jako např. Otázky Václava Moravce mi objektivní přijdou.
2. Snažím se jich sledovat více a utvořit si vlastní názor. I tady existují pořady, kterým věřím více a kterým méně. Např. zpravodajství věřím v podávání zpráv z většiny, bulváru máločemu.
3. Určitě ano. Ale neměly by je zbytečně nafukovat, díky tomu pak právě může docházet k neobjektivitě.
4. V poslední době mě nejvíce zaráželo řešení kauzy s Pražskou knihovnou. Dlouhodobé až nekonečné rozebírání mě obtěžovalo a jen jsem se díky němu v celé záležitosti hůře orientovala.

Roman 50, zaměstnanec Českých drah

1. Jak kdy a jak která. Serióznější média objektivní bývají, ale bulvár nikoliv.
2. Seriózním ano, bulváru ne.
3. Mají, ale citlivě, protože média a vůbec novináři mají ohromnou moc a mohou toho lehko zneužít a uškodit nejen jednotlivcům, ale také organizacím.
4. Například média dobře zapracovali v případě Topolánka, pomohli odstranit z vedení ODS vulgárního člověka, který této straně celkově škodil.

Petr 25, nezaměstnaný

1. Myslím si, že určitá média objektivní nejsou. Vzhledem k tomu, že se média snaží o co největší sledovanost, je obsah často upravený, aby článek upoutal pozornost.
2. Nevěřím všemu co píšou. Musím si z každého článku vytáhnout podstatu, často se liší sdělením.

3. Ano, nejvíc novin prodává bulvár. Dnešní lidi nejvíc zajímají skandály slavných osobností. Seriózní noviny by se bulvárem zajímat neměly.
4. Skandál – Bartošová, Pomeje. Byli jsme všichni informováni ze všech zdrojů medií (bulvár, internet, televize atd.) o vztahu Ivety Bartošové a Pomejeho. Ze začátku se mi to jevilo jako dobře promyšlený reklamní tah, ovšem později se z toho stala fraška a mi z toho začal rozum stát a takových případů je mnohem více

Klára 22, studentka

1. Ne, studuji žurnalistiku, tak vím, že média objektivní bývají opravdu zřídka.
2. Věřím jim. Teď se to zdá jako protiřečení, jelikož jsem na první otázku odpověděla záporně, ale nic jiného mi nezbývá. Nebudu lítat a zjišťovat si, zda mají ti a ti pravdu. Zkrátka to přijmu. Když budu oblbnutá já, budu oblbnutí všichni.

3. Neřeknu přímo ano, ani ne. Není totiž skandál jako skandál. Příklad: Pokud politik podvádí manželku a přitom nám občanům hlásá, že rodina je základ, pak bychom o tomto „skandálu“ vědět měli. Pokud podvádí manželku nějaký herec, zpěvák, moderátor (poslední dobou skandalizovaný Mareš), tak je mi to fuk. A mělo by to být fuk všem, i novinářům. Ale není.
4. Aféra z právnické fakulty v Plzni

4.2 Manipulují média s námi?

Jednou z funkcí médií je být hlídacím psem demokracie. Mají nás nejen informovat o důležitých tématech, ale také formulovat a zveřejňovat aktuální problémy, tak abychom měli přehled o tom, co se všude kolem nás děje. Jenže kdo je hlídacím psem médií?

Nositel kultury, tvůrce hodnot a vkusu, takto bývají často chápána média. Na jedné straně nám skutečně pomáhají poznávat okolní svět, ale na straně druhé jsou skvělým nositelem masové manipulace. Média v dnešní společnosti mají velikou moc. Je sice pravda, že její vliv je také hodně přeceňován. Často dáme více na názory naší rodiny, přátel, kolegů, ale odkud tyto informace všichni mají? Své postoje si

vytvořili svými životními zkušenostmi, ale také díky tomu, že se něco dočetli, něco viděli nebo něco slyšeli. To něco, se právě dozvídáme prostřednictvím médií. Jsou všude kolem nás a velmi nás ovlivňují. Dokud budou existovat noviny, televize a internet, bude existovat také možnost jejich zneužití. A to je právě paradox dnešní doby. Bez těchto médií si život už těžko dokážeme představit, avšak kvůli nim se sami stáváme předmětem manipulace.

K manipulaci v médiích může docházet mnoha způsoby. Může existovat řízená manipulace politických stran a dalších zájmových skupin probíhající prostřednictvím specializovaných mediálních firem. Společnost o této manipulaci ví, dokáže ji mnohdy rozpoznat a naučila se ji brát jako běžnou záležitost. Objevuje se však také manipulace skrytá, ke které dochází především pomocí systematického zamlčování určitých témat nebo upřednostňování témat jiných. Je to především neúmyslná, ale o to tvrdší manipulace, která vzniká třeba tím, že informace o určité události, se mají vejít do dvou minutové reportáže. Otázkou zůstává zda tento čas stačí k uchopení celé problematiky?

Mediální odborníci dokonce už několik let upozorňují na nedostatečné vzdělání a špatnou přípravu novinářů, která má také svůj podíl viny na manipulaci. A nesmíme opomenout neschopnost médií dotáhnout své kauzy do konce. Jako příklad si můžeme uvést kauzu „Grossův byt“. Dodnes nevíme, odkud se ty ony záhadné peníze vzaly nebo v případě kauzy „Čunek“ dodnes nevíme zda přijal či nepřijal úplatek.

Etické kodexy, které dnes mají téměř všechny redakce na světě, mají manipulaci médií zabránit. Novináři se předpisy stanovenými těmito kodexy musí řídit. Mediální analytik Jan Zajíc však podotýká, že důležitější a účinnější než formální kodexy, kterých se novináři drží jen pramálo, je neustálá mediální kritika, která by ale neměla zaznívat z úst politiků, nýbrž celé společnosti. Že by právě společnost se měla stát hlídacím psem médií?

4.3 Rozhovor

Lenka Rauerová: „Každá vteřina každého člověka je životním posláním.“

Reportérka, redaktorka, střihačka, scenáristka a režisérka v jedné osobě. Je to až neuvěřitelné kolik toho tato mladá, energetická novinářka Lenka Rauerová zvládá. Její názory a postoje jsou velmi sympatické. Být takových žurnalistů více s manipulací a s neetickými přestřelky se tolik v médiích nesetkáváme. Pravidelně ji můžeme například vidět v reportážích televize Polar Ostrava a ve vlastním pořadu Beskydský expres.

Říká se, že moderní člověk je „závislý živočich“ na informacích z médií. Vnímáte to stejně?

A stejně tak se říká, že člověk, který se průběžně nevzdělává, má stále inaktivnější mozek, agresivnější chování, které vyplývá z chronických situací „trapnosti“ v přítomnosti „vzdělaných, fundovaných“ lidí. Abych byla upřímná, neznám skoro nikoho, kdo by byl „závislý“ na informacích z médií. Většina lidí je závislá na tom, co ji zajímá. Pokud se někdo zabývá psychologií, koupí si daný časopis, ekonomii apod. Plejáda časopisů, které jsou na trhu a pokrývají veškeré zájmové oblasti, dávají člověku možnost výběru. O žádné závislosti bych ale nemluvila. Kdo chce být v obraze a nezažívat „trapné situace“ např. nebýt v šoku z toho, že se zruší fotbal kvůli smrti polského prezidenta, tak inklinuje ke zpravodajství, k aktuálním informacím, k aktuálnímu dění.

Dobře a souhlasíte s tím, že média mají fungovat ve smyslu hlídacího psa demokracie? Nebo se média spíše věnují podbízivému spasení světa?

Spasení světa bych spíše nazvala naší republikou, protože většina z nás v sobě má rozhodně vlastenecké či patriotské cítění. Demokracie, alespoň v mých očích, je součástí spasení republiky. A je to podle mě to primární, co by v sobě měl každý novinář mít, touhu pomáhat. Ti, které znám, to tak naštěstí mají. Osobně právě v tomto vnímám smysl práce.

V televizi Polar se mimo jiné věnujete také zpracovávání reportáží. Jsou vaše reportáže podle vás vždy pravdivým odrazem skutečného života?

Co je to skutečný svět? V reportáži reflektuji to, co mi daný prostor nabídne. Určitě to není sto procent skutečného světa, protože je obrovský rozdíl mezi zpravodajskou reportáží (ta se natočí, odvysílá v jeden den) a publicistickou (na kterou je i měsíc času, aby si reportér sehnal podklady ze všech zainteresovaných stran). Pokud je opravdu dobrý publicista, který dělá v tzv. beznatlákové (méně komerční) televizi, tak si myslím, že to obrazem skutečného světa je. Samozřejmě s prvky, které nabízí současné technické postupy, pokyny a styl ztvárnění. U zpravodajské reportáže musí být v případě kauzy vše vyrovnané, takže je to pouze „náhled do skutečného světa“. Na tento náhled je navíc enormně krátká stopáž (délka shotu). Logicky tak nejde ukazovat to, co v publicistice. Musím ale zdůraznit, že je to opět televize od televize, noviny od novin.

A může se reportáž stát pouhou fikcí?

Netočila jsem nikdy příspěvek, který by byl fikcí. A čím déle v médiích dělám, tím spíš něco podobného odsuzuji. Navíc fikce obrazem moc nejde. Respondenti jsou daní a říkají, co říkají na kameru. Pak je samozřejmě možnost vystříhnout nějakou větu z kontextu a způsobit tím problém. Ale to se, alespoň u nás, nestává... Naopak v novinách se občas stane, že titulek, perex je takříkajíc dramatičtější a je jen poloviční pravdou. S tím ale určitě souhlasím, protože to člověka (z cílové skupiny) přitáhne a alespoň se na téma, které by ho normálně nezajímalo, podívá. Další informace v textu už by mělo být bez dvojsmyslů nebo polovičních pravd.

Narážím také na to, nejen v případě vaší televize, ale celkově u médií, zda se dají pokládat za objektivní?

V globále určitě ano, protože neexistuje médium, které by mělo bezedné zásoby financí na pokrývání žalob, právníků apod. Pokud by např. píšící novinář pustil „nepodloženou kachnu“, ihned má na hlavě žalobu.

Když se řekne, že je informace objektivní, jaká vlastně je? Například podle profesora Jana Jiráka je objektivita vymyšlenost. Existuje tedy objektivita?

Samozřejmě objektivita svým způsobem vymyšleností je, protože vychází z jedinice. Z jednoho jediného člověka novináře, popř. z firmy. Ten jeden člověk (novinář, firma...) se k ní dostane prostřednictvím znalostí, statistik a toho, co danou populaci zajímá. Objektivní přístup je produktem populace. Něčím, co vyplývá z většinového zájmu veřejnosti. Objektivní informace je podle mě něco, co dá prostor všem dotčeným stranám a zakomponuje se do ní každá možná varianta.

Často dochází k tomu, že média s námi manipulují. Neinformují nás přesně o tom, co se děje, neznáme všechny souvislosti, další názory odborníků. Jak jste sama už zmínila u televizních reportáží zejména ve zpravodajství je známo, že mají na ni omezený čas, tím se hodně informací musí vyselektovat, jaké s tím máte zkušenosti?

To je každodenní praxe. Vysekává se všude ve všech médiích. Vysekávají to však zkušení editoři, kteří se drží koncepce televize, novin, rádia. Pokud se televize zaměřuje na horníky, dělníky, lidi s nižším vzděláním, tak je logicky skladba reportáže jednodušší a vypouští se věci, které „inteligentnímu, logicky myslícímu“ člověku chybí. Zůstane tam ale ta pravda a pochopitelnost pro po práci unavenější mozky. Jinak manipulace u reportáží skoro nikdy není záměrná, alespoň u nás. Pak tady ale hraje roli komerce a ta samozřejmě občas vstoupí do všeho.

Co se týče procesu vytváření zpráv. Zasahují vám do výběru témat vaši nadřízení?

Určitě ano. Pokud dělám příspěvek pro Primu koncepce je daná, styl příspěvků je daný a svým způsobem i skladba, do které se samozřejmě přimíchá invence a entuziasmus redaktora. V novinách většinou z pěti námětů vyberou jeden. U mého pořadu mi nezasahuje skoro nikdo. Teď se ale bavím o sekundárních námětech jako jsou různé akce, cvičení hasičů apod. Kauzy bere každý.

Podle čeho se ve vaší redakci rozhodujete, že dané téma by mohlo diváky zajímat?

Podle zkušeností a zaměření televize. Někdo má jako cílovou skupinu mladé – bude tedy do vysílání dávat bulvární info, jízdy bikerů, módu. Jiné médium se zaměřuje na staré – tak se logicky točí jarmarky, šikovné české ručičky apod. Konkrétní témata jsou pak opět vybírána dle citu a zkušeností. Osobně jsem zastáncem toho, že i z „ničeho“ lze udělat skvělá repka.

Má televize Polar také svůj etický kodex, kterým se pracovníci řídí, tak aby byla dodržována novinářská etika?

Určitě. To bylo první, s čím mě tady seznámili. Dokonce nám tady visel transparent I KRÁDEŽ MYŠLENKY JE KRÁDEŽ. A to je obrovská pravda. V této profesi se hodně mluví a přemýšlí nahlas, ale nikdo by si nedovolil „myšlenku ukrást“. Opět to takto ale bohužel nefunguje všude. Někde se hraje více na peníze. To už bych však mířila za hranice našeho regionu. Glosa, podrazy a falešné hry se v médiích nijak netolerují. Je to jako na vesnici. Každý se dozví všechno a novinář by pak velmi rychle skončil.

Která morální zásada v rámci vaší profese je pro vás důležitá?

Těch morálních zásad je více.

To samozřejmě, tak alespoň některou z nich zkuste rozvést.

Všechno je případ od případu. Snažím se chovat tak, jak chci, aby se okolí chovalo ke mně, ať už to zní jako jakékoliv klišé. Nikdy nesnesu, když se ke mně dostane informace, že má někdo problém a měla by zaniknout. Pokud to není tematicky pro mě, přehrávám to kámošům novinářům, aby to prostě šlo ven. A snažím se poslouchat obyčejné lidi, hledat a řešit jejich problémy. Každopádně jsme všichni jenom lidi a občas se ta pomoc otočí proti nám.

S jakými etickými problémy jste se ve vaší branži setkala? Narušování soukromí, střet zájmů nebo snad úplatky?

Nabízení úplatků není nic výjimečného. O to se snaží každá druhá firma. V tomto případě jsem ale pyšná na své známé novináře, že se k tomu nikdy nikdo z nás neuchýlil. Střet zájmů

je něčím, čemu se každý normální člověk vyhne. Narušení soukromí jsem zažila snad jednou, o tom by vám řekli nejvíce pracovníci Novy.

Mají se média zabývat skandály, které právě mnohdy zasahují do soukromí?

Média se mají zabývat věcmi, které něco řeší, nebo někomu pomohou!!! Primárně by se podle mě měli hlídat politici, protože právě ti rozhodují o financích, investicích do firem, ekonomii naší země, dávají prostor novým investorům. A přes to nikoho nezajímají, každý neustále opakuje, jak mu je lídrovství našeho státu jedno. A v současné době máme exemplární ukázkou toho, jak dopadá lhostejnost. Zadlužený stát, nestabilní snad všechno, brzy nebude ani na důchody. Co mě ohromuje, v případě celostátní politiky, je fakt, že lidé s prokázanou korupcí mají chronické možnosti, znovu kandidovat a všem je to jedno.

Ohromilo vás z poslední doby ještě něco?

Každou chvíli mě ochromí, ohromí nějaký skandál nebo spíše politická kauza

Pojďme k bulváru. Jaké máte zkušenosti s bulvárem?

Pracovala jsem pro několik bulvárů – AHA!, Šíp. Jsou to noviny jako každé jiné, ale pro člověka s menším IQ. Složitá souvětí jsou něčím, za co by vás ukamenovali. Kdybych ale třeba měsíc v kuse nespala, farala v dole, tak bych si ho i se zájmem přečetla. Na první místo se kladou obrázky, sekundární je potom text – jak jeho množství, tak fundovanost.

A co si myslíte o bulvarizaci v seriózních médiích?

I zde dnes hrají roli finance a konkurenceschopnost. Když máte jasné statistiky o tom, že jsou bulvární média nejčtenější, nejsledovanější a vám chronicky klesá sledovanost, prodej, musíte na to reagovat. Překročit položenou hranici. Média jsou POUZE ODRAZEM LIDÍ! O co je zájem, to se dělá. Starší, více hodnotově založení lidé, odchází a nahrazuje je ležérnější generace. Ta si noviny kupuje, platí za satelity apod. Proto nemůžeme produkovat něco, co by lidé nechtěli vidět, číst.

Přes 5 let pracujete v regionální ostravské televizi Polar. Měla jste však možnost vyzkoušet si práci i v celostátním zpravodajství pro Primu, Novu, ČTK....., která práce je nebo byla pro vás větším přínosem?

Došla jsem k tomu názoru, že je mnohem schopnější novinář, který dokáže, vydrží pracovat pro svůj region. Za roky praxe člověk získá spoustu kontaktů, má dobrý přehled v terénu, má informátory a dostává se více k pravdě a obyčejným lidem. Z toho všeho plyne, že můžete více realizovat myšlenku, pomáhat lidem. Nabídku na Novu, když se od nás separovali, jsem samozřejmě měla, ale zase už jsem závislá na svých oblíbencích z Polaru, který určitě není obyčejnou TV. Zaměřujeme se nejen na zpravodajství, publicistiku, ale i na filmy, apod.

Co plánujete do budoucna?

Chci více točit filmy, pohádky a více se angažovat do psaní. Zpravodajství беру jako něco, při čem se setkávám s lidmi a v rámci možností jim pomáhám.

Je ve vašem případě „být novinářem“ životním posláním?

Toto spojení, životní poslání, nemám moc ráda. Mám největší radost, když má někdo radost. Nedávno jsem se třeba strašně rozčilovala, že vedení Moravské Ovy neinvestuje do zimní údržby chodníků, na kterých padal jeden důchodce za druhým. Při cestě do práce jsem jedné důchodkyni pomohla přeskočit zmrzlou louži. Pro ni to byl šok, že takoví lidé ještě jsou. Pro mě to byl šok, že je to pro ni šok (směje se) Každá vteřina každého člověka je životním posláním. Nezáleží na tom, v jaké oblasti se člověk angažuje. Novinařina mi určitě pomáhá, vidět ty „malé věci“, jako drobná pomoc důchodkyni ve větším měřítku.....

Lenka Lauerová

* 9.12.1985

2004 – 2006 redaktorka Ostravských internetových novin

2006 redaktorka Týdeníku Ostrava

2005 – 2008 reportérka TV Nova, TV Prima (pořad EXTRA), Novinky.cz, Z1

2004 – 2009 členství v ediční radě nakladatelství Balt-East

vydání povídky Chirurg, Jen pro tvé oči, Píp a řada almanachů poezie

vydání prvotiny Tíha života (2009)

2005-2010 redaktorka, reportérka, střihačka Televize Polar Ostrava

Celková tvorba vlastního pořadu Region Beskydy, Frýdeckomístecký expres
(námět, scénář, režie, střih)

redaktorka AHA!, týdeníku Sedmička (lokalita F-M)

reportérka TV Medicína

tvorba komerčních reportáží, dokumentů, krátkých filmů

5 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zaměřit se na žurnalistickou etiku. Od všech forem etiky, k novinářské, k médiím se práce dostala k novinářské etice až k aktuálním novinářským problémům a mediálním kauzám. Média se dotýkají každého z nás. Už dávno nás jen neinformují. Naopak jsou si moc dobře vědoma své moci, proto nás velmi v našich životech ovlivňují.

V kapitole zabývající se etikou a etickými kodexy jsem se dozvěděla, že etika je důležitá pro poznání, zda lidské jednání je či není mravné. U každého člověka vzniká riziko chovat se špatně, proto etika proniká do různých oborů a slouží k utváření lidských vztahů. Je důležitá téměř v každé oblasti lidského života. Před etickými prohlášeními má pracovníky různých institucí chránit etický kodex. Etický kodex pomáhá celkově zajišťovat dodržování zásad zaměstnanců a organizace, která má svůj kodex, dává tak najevo úsilí o vyšší standard etického chování a tím si chce zajistit lepší pověst.

Třetí kapitola se zabývá porušováním novinářské etiky. Novinář je profesionál, který je schopen rozeznat, co je důležité a co není a dokáže srozumitelně podat nové informace celé společnosti. Role novináře je velmi důležitá. Lidé však médiím málo věří, proto je třeba vzbuzovat důvěru publika v to co čte, co vidí nebo co slyší a to zajišťuje novinářská etika. Na dodržování novinářské etiky dohlíží komise, jejímž základním dokumentem je Etický kodex novináře, závazný pro všechny novináře. Ne vždy se jím novináři řídí. Nejčastějším etickým problémem, který se vyskytuje v médiích je narušování soukromí.

V poslední čtvrté kapitole jsem využila řešenou problematiku v médiích. Provedla jsem anketu, článek a rozhovor s novinářkou Lenkou Laueroovou, která mi mimo jiné ukázala, že práce v regionálním médium může být velmi zajímavá. Zde můžete být mnohem důležitějším článkem a pomáhat tak svou prací více lidem.

Čas, který jsem pro tuto práci využila, mi byl přínosem. Média jsou oborem, kterým se hodlám zabývat i do budoucna. Zpracování tématu etika v novinářské profesi mi umožnilo se nad touto problematikou více zamýšlet, podívat se na ni ze všech stran, a proto jsem si více vědoma toho, jak je důležité, aby my, budoucí žurnalisté, jsme se etikou a morálními otázkami zabývali a ctili je.

Seznam použité literatury

Knihy

ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Přel. K. Šprunk. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994. 292 s. ISBN 80-7113-111-3.

JIRÁK, J.; KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 208 s. ISBN 978-80-7367-287-4.

KOLEKTIV AUTORŮ. *10 let v českých médiích*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 142 s. ISBN 80-7178-925-9.

MCNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Přel. H. Loupová. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 184 s. ISBN 80-7178-840-6.

PŘÍKASKÝ, J. V. *Učebnice základů etiky*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. 134 s. ISBN 80-7192-505-5.

RICKEN, F. *Obecná etika*. Přel. D. Petříčková. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1995. 165 s.

ROLNÝ, I.; LACINA, L. *Globalizace, etika, ekonomika*. 2. vyd. [s.l.] : Jan Piszkieicz, 2004. 298 s. ISBN 80-86768-04-X .

SEKNIČKA, P. a kol. *Úvod do hospodářské etiky*. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1997. 192 s. ISBN 80-8563-40-X.

SEN, A. *Etika a ekonomie*. Jitka Štefková. 1.vyd. Praha : Vyšehrad, 2002. 120 s. ISBN 80-7021-549-6.

SUTOR, B. H. *Politická etika*. Přel. Z. Bígl; Z. Drápala. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1996. 391 s. ISBN 80-86005-17-8.

THOMSON, M. *Přehled etiky*. Přel. P. Císařová. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 168 s. ISBN 80-7178-806-6.

VANĚK, J. *Základy sociální a ekonomické etiky*. 2. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997. 236 s. ISBN 80-7079-344-9.

Elektronické zdroje

BLOG.AKTUÁLNĚ.CZ. Dvě mediální kauzy: Tlustý, Morava, Kundera [online]. 1999 [cit. 2010-28-3] Dostupný z WWW: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/karel-hvizdala.php?itemid=4925>>.

ČESKÁ TELEVIZE. Vše o ČT [online]. 1996 [cit. 2010-25-2] Dostupný z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/>>.

ČESKÝ ROZHLAS. O rozhlasu [online]. 2000 [cit. 2010-26-2] Dostupný z WWW: <<http://www.rozhlas.cz/informace/portal/>>.

DNES. Etický kodex novinářů MF DNES a iDNES.cz [online]. 1999 [cit. 2010-15-2] Dostupný z WWW: <<http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp?y=mfdnes/eticky-kodex.htm>>.

METODICKÝ PORTÁL RVP. Práce v médiích [online]. 2001 [cit. 2010-15-2] Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/552/PRACE-V-MEDIICH.html/>>.

REVUE PRO MÉDIA. Média veřejné služby [online]. 2001 [cit. 2010-10-3] Dostupný z WWW: <http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/media_verejne_sluzby.htm>.

SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ ČESKÉ REPUBLIKY. Komise pro etiku [online]. 2008 [cit. 2010-20-2] Dostupný z WWW: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/37/etika/komise-pro-etiku>>.

ŠILER, V. Etika pro žurnalistiku (studijní opora pro distanční vzdělávání) [online]. 2007 [cit. 2010-5-2] Dostupný z WWW: <http://www.spedagogika.czechian.net/Etika_zurnalistika.pdf>.

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

.....

Seznam příloh

Příloha č. 1: Etický kodex novináře

Příloha č. 2 Etický kodex novinářů MF DNES a iDNES.cz

Příloha č. 3 Kodex České televize

Etický kodex novináře

Deklarace ministrů států zúčastněných na 4. Evropské konferenci o politice hromadných sdělovacích prostředků konané v Praze v prosinci 1994 uznala v bodě 11 c, že "novináři mají právo přijímat své vlastní samoregulační normy např. ve formě etického kodexu."

V rezoluci č. 2 této konference se říká, že kodexy chování mají být "dobrovolně přijaty a dobrovolně uplatňovány" a že "výkon novinářského povolání je založen zejména na základním právu na svobodu projevu, zaručenou článkem č. 10 Evropské konvence o lidských právech."

Kodexy chování novinářů, které byly přijaty v řadě evropských demokratických zemí se snaží různým způsobem sladit práva a svobody novinářů s právy a svobodami občanů tak, aby se nedostávaly do konfliktu, a stanovit odpovědnost novinářů za jejich činnost.

Syndikát novinářů České republiky na základě studia mezinárodních i národních dokumentů vypracoval **Etický kodex novináře**, který je závazný pro jeho členy a k jehož dobrovolnému dodržování vyzval všechny české a moravské novináře bez ohledu na jejich členství v syndikátu.

1. Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace

Občané demokratického státu bez rozdílu svého společenského postavení mají nezadatelné právo na informace, jak jim je zajišťuje čl. 17 Listiny práva svobod, jež je součástí Ústavy České republiky. Novináři toto občanské právo realizují svou činností. Nezbytně proto přejímají plnou odpovědnost za to, že informace, které předávají veřejnosti, jsou včasné, úplné, pravdivé a nezkreslené. Občan má právo na objektivní obraz skutečnosti. Novinář je proto povinen:

- a. zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovodit nezbytnými výhradami,
- b. respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky,
- c. dbát na rozlišování faktů od osobních názorů,
- d. hájit svobodu tisku i svobodu jiných médií,
- e. neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti,
- f. nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly deformovány zamlčením důležitých dat,
- g. odmítat jakýkoli nátlak na zveřejnění nepravdivé, nebo jen částečně pravdivé informace,
- h. odmítat jakékoli zásahy státních orgánů, jež by mohly ovlivnit pravdivost sdělení,
- i. přijímat pouze úkoly srovnatelné s jeho profesionální důstojností,
- j. nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

2. Požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice

Povahou novinářské profese je odpovědnost k veřejnosti. Proto je základním předpokladem pro tuto činnost vysoká profesionalita. Z tohoto hlediska je novinář povinen:

- a. nést osobní odpovědnost za všechny své uveřejněné materiály,
- b. vyloučit všechny činnosti, které by jej mohly kompromitovat nebo vést ke konfliktu zájmů,
- c. nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace,
- d. nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy,
- e. nepodepisovat svým jménem obchodní ani finanční reklamy,
- f. nepřijímat peníze ve veřejné službě nebo v soukromém podniku tam, kde jeho postavení novináře a jeho vliv by mohly být zneužity,
- g. nezneužívat výsad, plynoucích z povolání novináře, k prezentování svých osobních postojů,
- h. nezneužívat možných výhod, plynoucích z členství v Syndikátu novinářů, k uspokojování soukromých potřeb.

3. **Důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšují autoritu médií**

Z tohoto hlediska je novinář povinen řídit se těmito požadavky:

- a. nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná, musí být neprodleně opravena,
- b. jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže,
- c. respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí,
- d. dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení,
- e. považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby,
- f. kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně,
- g. novinář nesmí využívat ve svůj prospěch informace získané při výkonu svého povolání dříve, než budou tyto informace zveřejněny,
- h. nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace,
- i. při reprodukci jakéhokoli textu musí být uveden jeho autor formou adekvátní k rozsahu přetištěného materiálu,
- j. plagiát se zásadně zakazuje.

Etický kodex novináře přijala jako otevřený dokument valná hromada Syndikátu novinářů ČR dne 18. 6. 1998 a na návrh Komise pro etiku při Syndikátu novinářů jej aktualizovala správní rada dne 25. 11. 1999.

Etický kodex novinářů MF DNES a iDNES.cz

Tento soubor pravidel platí pro všechny pracovníky, kteří se podílejí na psaní, editování a přípravě obsahu deníku MF DNES a serveru iDNES.cz. Dodržování stanovených standardů je základní podmínkou práce pro iDNES.cz a MF DNES a zároveň závazkem vůči našim čtenářům.

1. Povinností každého pracovníka MF DNES a iDNES.cz je poskytovat čtenáři pravdivé, přesné a nezkreslené informace.
2. Pokud je zřejmé, že MF DNES nebo iDNES.cz přece jen zveřejnily informace nepravdivé, zkreslené či zavádějící, neprodleně učiní jejich opravu.
3. iDNES.cz a MF DNES se vyhýbají jakýmkoliv předsudkům a pejorativním výrazům ve spojení s rasou, národností, pohlavím, náboženským vyznáním, politickým přesvědčením, sexuální orientací či profesním a společenským zařazením.
4. Redaktoři mají povinnost chránit své zdroje informací, pokud si to zdroje přejí. Zároveň však mají povinnost na požádání zdroj informací oznámit vedení redakce.
5. Každý článek, jehož zveřejnění může být spojeno s rizikem žaloby, je autor a editor povinen před uveřejněním konzultovat s některým členem šéfredakce. V případě nutnosti bude přizván právník společnosti MAFRA, a. s.
6. Při své práci jsou redaktoři a ostatní pracovníci reprezentanty iDNES.cz či MF DNES. Jejich vystupování nesmí žádným způsobem poškozovat dobrou pověst serveru a vydavatelství.
7. Redaktor iDNES.cz a MF DNES musí při své práci vždy uvést účel, za jakým získává informace. Nepoužívá nepoctivé prostředky pro jejich získání. Jen ve výjimečných případech, kdy nelze závažnou informaci získat jinak, nemusí redaktor dotazovanému své povolání sdělit: takový postup však vždy musí schválit nadřízený.
8. Redaktoři MF DNES a iDNES.cz nesmějí využívat ke svému vlastnímu prospěchu informace, které získávají při své práci, před jejich oficiálním zveřejněním. Takové informace ani nesmějí poskytnout před tímto zveřejněním nikomu dalšímu.
9. Redaktoři iDNES.cz a MF DNES nesmějí psát o podnicích, v nichž mají oni sami, jejich rodinní příslušníci nebo osoby blízké významný majetkový podíl či jiný osobní zájem. Pokud píšou o podnicích, jejichž akcie vlastní oni či osoby jim blízké, jsou povinni seznámit s touto skutečností svého přímého nadřízeného.
10. Pokud novináři hrozí při výkonu práce pro MF DNES či iDNES.cz jakýkoliv konflikt zájmů, je povinen seznámit s tím svého nadřízeného a takové práci se vyhnout. Jakákoliv občanská či politická angažovanost nesmí být v rozporu se zásadou nezávislosti deníku a serveru a nesmí poškozovat jeho dobrou pověst.
11. Autorská činnost zaměstnanců v jiných médiích, pokud je to soukromá aktivita nevyžádaná vedením redakce či vydavatelstvím, musí být předem schválena šéfredaktorem či příslušným zástupcem šéfredaktora. Taková činnost nesmí nijak ohrozit či oslabit iDNES.cz či MF DNES a nesmí být vykonávána během pracovní doby. Pokud je působení v jiných médiích vedením redakce schváleno, vždy musí být u jména redaktora uvedeno, že je členem redakce MF DNES a iDNES.cz.

12. Redaktorům a ostatním pracovníkům iDNES.cz či MF DNES je zakázáno podílet se na přípravě PR článků, inzertních článků a reklamních kampaní ve prospěch někoho jiného než MAFRA, a. s.
13. Novinář iDNES.cz a MF DNES nesmí přijímat výhody, jež jsou mu nabízeny z titulu jeho práce.
14. Redaktor může akceptovat dárky do hodnoty 500 Kč. Pokud dar tuto výši převyšuje a není zdvořilé ho v dané situaci odmítnout, platí pravidlo: dar přijmout s tím, že ho MF DNES či iDNES.cz věnuje na charitativní účely. To je nutné dárci vysvětlit.
15. Zahraniční cesty pracovníků MF DNES a iDNES.cz si prioritně platíme sami ze svých rozpočtů. Pozvání na nejrůznější cesty, jež pořádají třetí soukromé subjekty, lze akceptovat pouze za dodržení určitých podmínek. Vždy ji musí výslovně schválit vedení redakce, které se dozví všechny okolnosti takové cesty. Cesta musí mít smysl pro redakční práci. Hostitel také obdrží obecně platný dopis šéfredaktora, že redakce si nadále zachová nestrannost a v důsledku cesty se rozhodně nezavazuje k tomu, že bude informovat v jeho prospěch. Konečně v článku či pod článkem, který vznikl na základě cesty byť jen částečně placené třetím subjektem, musí být jasně uvedeno, kdo cestu novináři platil.
16. Redaktoři musí podávat čtenářům informace opřené o ověřitelné údaje o povaze výrobků, služeb a právních předpisů. Subjektivní hodnocení redaktora musí být jasně označeno. Pokud byly k testu výrobky zapůjčeny (např. výrobcem), v článku je to uvedeno, aby u čtenářů nemohl vzniknout mylný dojem, že redakce výrobky koupila bez vědomí např. výrobce.
17. Autoři, editoři i ostatní osoby podílející se na výrobě MF DNES a iDNES.cz se při své práci řídí platnými zákonnými předpisy České republiky. Obzvláště bedlivě sledují, zda je jejich činnost v souladu s autorskoprávními předpisy.
18. Redaktoři, editoři a další členové redakce MF DNES a iDNES.cz respektují práci zaměstnanců konkurenčních periodik. Při přebírání informací z jiných médií uvádějí jejich původ.
19. Novináři iDNES.cz a MF DNES (i další zaměstnanci redakce) zachovávají loajalitu redakci i vydavatelství, zejména neposkytují žádné informace o plánované i vykonávané práci redakčního týmu či jednotlivých kolegů.

Příloha č.3: Kodex České televize

Kodex České televize byl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky dne 2. července 2003.

Preambule

Zákon o České televizi předjímá přijetí Kodexu, který má stanovit zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání závazné pro Českou televizi a její pracovníky. Zákon určuje, že se porušení Kodexu kvalifikuje jako porušení pracovní kázně podle zvláštního právního předpisu, zákoníku práce. Proces schvalování tohoto dokumentu Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR spolu se zmíněným odkazem na zákoník práce pak znamená, že se z norem obvykle samoregulačních, stanovených a přijímaných samotným médiem, stávají de facto normy pracovněprávní.

Jakkoliv tradice většinou upřednostňuje při chápání výrazu "kodex" etický rozměr a s ním spojenou určitou míru obecnosti pojmosloví i obsahu zakotvených postupů, zákon v tomto případě předpokládá přijetí souboru norem, jež budou vymahatelné a tedy dostatečně určité a konkrétní.

Jednotlícím motivem formulace následujících zásad a pravidel se stal záměr přispět k rozvoji veřejné služby, kterou poskytuje Česká televize. Kodex má sloužit nejenom jako vodítko pro správné rozhodování při řešení konkrétních otázek a problémů televizního vysílání, ale současně představuje závazek kvality daný divákům a veřejnosti.

Kodex vychází z pojetí veřejné služby zajišťující přístup k informacím, kultuře, vzdělání a zábavě pro všechny občany. Česká televize v tomto smyslu představuje otevřený veřejný prostor pro setkávání zkušeností, postojů a prožitků vlastních různým lidem a skupinám žijícím na území České republiky. Tím mimo jiné napomáhá informační a kulturní seberealizaci rozmanitých menšin, jež se ocitají mimo hlavní proud názorů, kultury a zábavy, při současném poznání těchto menšin většinou.

Na základě programu Rady Evropy pro veřejné vysílání Česká televize především:

- a) Vytváří svými pořady orientační bod pro všechny členy společnosti a podporuje soudržnost společnosti a integraci všech jednotlivců, skupin a společenství; zvláště se pak musí vyvarovat jakýchkoli forem kulturní, sexuální, náboženské či rasové diskriminace a společenské segregace.
- b) Představuje fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat nejširší možné spektrum názorů a hledisek.

- c) Poskytuje nestranné a nezávislé zpravodajství, informace a komentáře.
- d) Vytváří pluralitní, invenční a rozmanitou programovou nabídku, která splňuje vysoká etická a kvalitativní měřítka, a nepodřizuje snahu o kvalitní výstup tlakům trhu.
- e) Vytváří a strukturuje programová schémata a programy, které mohou zaujmout širokou veřejnost, a přitom zůstávají vnímavými vůči potřebám menšinových skupin.
- f) Odráží rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání ve společnosti s cílem napomáhat vzájemnému porozumění a toleranci a podporovat soudržnost mnohonárodní a multikulturní společnosti.
- g) Aktivně přispívá k lepšímu poznání, pochopení a šíření národního a evropského kulturního dění a dědictví.
- h) Dbá na to, aby programová schémata obsahovala významný podíl původní tvorby, zvláště celovečerních filmů, dramatické tvorby a dalších tvůrčích počinů, a má na zřeteli potřebu spolupráce s nezávislými výrobci a filmovým sektorem.
- i) Rozšiřuje divácký výběr tím, že poskytuje nabídku programových služeb, jež komerční vysílatelé normálně neposkytují. Nepovyšuje kritérium sledovanosti pořadů ani rychlosti informace nad jejich maximální možnou kvalitu.

Česká televize si musí zakládat na otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti. Musí však také dostát povinnosti stát vždy na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod a úcty k přírodě a kulturnímu dědictví. Programy České televize ovládá tvořivost, tolerance a kritické myšlení.

Účelem existence televize veřejné služby je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Česká televize přispívá k vytváření prostoru svobody slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie. Informuje, poskytuje kritickou reflexi událostí, vzdělává a baví v ovzduší úcty k člověku, k jeho dílu i ke všem formám existence.

Předpokladem úspěšného plnění takto obecně vytyčeného poslání je poznání potřeb občanů a jednotlivých diváckých skupin, proto bude Česká televize neustále hledat a posilovat zpětné vazby s veřejností. Snaha po sebeuplatnění či slávě musí být podřízena pokoře vůči rozmanitosti společnosti i televizního publika.

Pracovníci, kteří se podílejí na vysílání veřejné služby, musejí splňovat vedle odborných požadavků také požadavky mravní. Odpovědnost jedinců, kteří oslovují statisíce lidí, je mimořádná i tím, že je stvrzována v nepřetržitém procesu a za všech objektivních i subjektivních okolností. Týmovou prací každodenně pomáhají rozvoji demokratické společnosti, obohacují veřejnost o nové poznatky, dávají prostor svobodné výměně názorů,

pomáhají zachovávat tradiční hodnoty lidského života, rozvíjejí kulturní identitu a přispívají k orientaci ve světě.

Pro Kodex je nejvyšším a nepominutelným kritériem, k němuž zavazuje humanistická tradice v tomto nejširším slova smyslu, respekt k lidské důstojnosti založený na úctě k veškerým projevům existence.

Výklad pojmů

Není-li dále výslovně uvedeno jinak, rozumí se

- a) Kodexem tento Kodex České televize,
- b) pracovníkem České televize zaměstnanec České televize nebo externí spolupracovník, s nímž Česká televize sjednala příslušnou smlouvu, jejíž součástí se stalo ujednání o závaznosti Kodexu,
- c) programem záměrné časové uspořádání jednotlivých televizních pořadů a dalších částí vysílání České televize,
- d) pořadem obsahově souvislá, celistvá a časově ohraničená část televizního vysílání,
- e) šéfredaktorem šéfredaktoři redakcí zpravodajství, aktuální publicistiky a sportu nebo vedoucí pracovníci, kteří řídí jiné programové útvary České televize.